

IZR. TANÜGYI ÉRTESEITŐ

A szerkesztésért felelős: Kornfeld Gyula.

Megjelen minden hó 1-én. — Kiadja az „Orsz. Izr. Tanító-egyesület.” — Előfizetési ár: nem tagok számára egész évre 2 frt. — Az egyesület tagjainak díjmentesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak Győri Adolf egyesületi pénztárhoz VI., Eötvös-utca 6. szám, küldendők. Szerkesztői iroda: VII., Sip-utca 12. sz.

TARTALOM: Az iskolák támaszai. Irta: dr. Frisch Ármin. — A kegyelet. Irta: Léderer Ábrahám. — Abnormális gyermekek a népiskolában. Irta: Rózsa Ede. — A zsidó tanulók szombatnapi írása és rajzolója. — Szemle. — Egyesületi élet. — Értesítők. Irta: Rózsa Ede. — Könyvismertetések. — Hírek iskoláink életéből. — Vegyesek. — Hirdetések.

Az iskolák támaszai.

Beszéljünk egyszer nyíltan és mondjuk ki az *egész* igazságot, ha szavunk az ellenmondások zajában el is vész.

A zsidó iskolák pusztulásában *a hitközségek a kisebb vétkesek. A nagyobb bűnösök a tanítók.* Ott, ahol a zsidó tanító feladata magaslatán áll és tudatában van felelőssége érzetének, a vezetése alatt ~~alle népiskola nem oszlik föl.~~ Az az iskola, melynek kapuit becsukják, megszűnésével a felekezeti életben kárt nem csinál, legalább nem nagyot.

A zsidó iskolát fentartotta a ~~szertelet~~ és nagyrabecsülés, mely a tanító kiváló tudásának szólt, s a tudomány szeretete, melyet a tanító életre hívott. A régebbi zsidó tanítók majdnem kivétel nélkül valóságos kincsesbányái voltak a zsidó és a világi tudásnak. A kikkel érintkeztek, azt sokoldalúságukkal bámulatba ejtették. A gyermekeket oktatták, a nagyokat felvilágosították, a tudományt gyarapították és a hol tanítói pálcájukkal megjelentek, mindenütt bőséges áldás fakadt nyomukban.

Nézzük kiválóbb embereinket, a kiket a közélet tehetségüknél fogva magasabb polcra állított. Mindmeggannyi oly zsidó hitközségnek a szülöttje, a hol zsidó tanító zsidó iskolában működött. Kiválóbb embereink zsidó tanítók oldalán tanulták a kötelességérzetet, azok példáján látták, hogy az embernek mindig és mindig tanulnia kell és hogy ismeretei gyarapítására elég időt fordítani nem képes. Már gyermekkorában hallott eszméket és gondolatokat, melyek mint megfejthetetlen rejtélyek kavargtak a fejében, s a mire felnőtt, tudta, hogy mit nem tud s ismerte a dolgok nehézségeit. Így váltak régi zsidó diákjaink az iskola legjobb növendékeivé, régibb orvosaink a legjobb orvosokká és régibb ügyvédeink a legjobb ügyvédekké. Mindmeggannyi magával vitte az életbe a zsidó gondolkodás szünni nem akaró tevékenységét. Magával vitte a munkaszeretetet, a tudnivalókat, az előre

törekvést és az eszmék halmazát, melyeket régi tanítójától tanult és hallott.

Régibb tanítóink mindig tanultak; a mi tanítóink a szó legszorosabb értelmében mondhatják: „*docendo discimus!*” Annyit tanulnak, a mennyit a tanterv előir. Mikor a praeparandiából kikerülnek, még tudnak annyit, hogy önképzés és szorgalom segítségével magukat igazi néptanítókká kiműveljék, de mihelyt álláshoz jutottak, *alsós matadorokká* válnak. Fehér holló az a fiatal tanító, a ki ujságon és tankönyven kívül nyomtatott betűt olvas. Ez utóbbiból is csak annyit, a mennyit tanít és addig, a míg az anyagot meg nem tanulta.

Egy szóval sem mondom, hogy az állami vagy más felekezeti tanítók szorgalmasabbak, tanulékonyabbak, vagy hogy nagyobb igyekezetet tanúsítanak. De az a tény, hogy a zsidó tanító életmódja különös tiszteletet nem tud ébreszteni, hogy tudása, különösen zsidó tudása révén a zsidóság iránt rokonérzést nem bír kelteni, az a tény teszi megokolttá azt az indifferen-tismust, mely azután a hitközségekben a hitközségi iskola iránt nyilvánul.

Egyet ne felejtünk. A zsidóságot nem a konservatismusa, nem a vallásához való ragaszkodása mentette meg az évszazados magárahagyatottságában, hanem megmentette a *tudása*. A sok névtelen érzés között, melyeket a zsidó vallás hivei szívébe oltott, egy sem oly erős és egy sem oly állhatatos, mint a tudományszeretet, a tudásvágy. Ebben az egyben találkoznak Mármaros-Sziget és Nagy-Kanizsa. A zsidónak a tudás imponál, vágyakozik utána, magába szívja és mohón emészti. Ha hitközségeink tanítóiknál a komoly hivatásérzetet, a zsidó érzés beojtásának az igazi igyekezetét észlelik, látni fogják a kincset, melyet iskoláik magukban rejtenek s anyagi áldozatok nem riasztják majd vissza annak megtartásától.

Régebbi tanítóink szükségessé tudták magukat tenni, a maiak nem. A régibb zsidó tanító intelligenciája és szélesebb látóköre folytán láthatóvá tudta tenni azt a diametralis különbséget, mely a zsidó és más felekezeti tanítók között fennáll. A zsidó hitközség az önfentartási ösztönétől hajtva sem vált volna meg az ő drágán féltett kincsétől: az iskolától, abból az egyszerű okból nem, mert oly tanítókat hiába keresett volna másutt. Ma nincs ugy. Tanítóink sem zsidó, sem világi tudásban nem válnak ki. A zsidó vallástaniás öblös szólásokból és nagyhangu kijelentésekből áll. *Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat*, csak úgy röpül a levegőben. A zsidó vallás legnagyobb büszkeségének azt hirdetik, hogy a kereszténység belőle származott. Minden zsidó gyermek előbb tudja, hogy Jézus zsidó volt, mint azt, hogy Ábrahám. Az erkölcsstan tartalom és összefüggés nélküli, a biblia héber szóhalmaz erkölcsi nevelés nélkül s a zsidó iskola teher, melyet mindeuki feleslegesnek lát.

Nincs azon csodálkozni való, hogy a vidék zsidósága iskoláitól szabadulni akar. Az élet kemény munkákat ró az emberre és a szülő gyermekét az életnek neveli. Héberre itt szüksége nincsen. Ha a zsidó tanító a zsidó iskolában nem tudja kimutatni, hogy vallásos szellem ápolásával csakugyan értékeesebb emberanyagot nevel a társadalomnak, a szülő szeretete a feleke-

zeti iskolához nem erősödik. Ezt pedig másképen nem teheti, mint úgy, hogy a zsidó vallás szellemébe be tud hatolni, az ott fölhalmozott anyagot értékesíti. Így szerez tiszteletet a zsidó névnek és teremt ragaszkodó érzést a zsidó valláshoz.

Utoljára hagyom azt a nagy föladatot, melynek teljesítése a tanítók munkássága nélkül lehetetlen. Hozzátehetem, hogy e föladat megvalósítása a legszétszakíthatatlanabb kapcsolatot teremtené zsidóság és iskola között. Értem *a zsidó tudomány ápolását*. A nyugati államok közül Magyarországon lakik a legtöbb zsidó. Társadalmi helyzetünk miatt panaszra okunk alig van. S a zsidó tudomány *sehol oly elhanyagolt állapotban nincsen, mint épen nálunk*. A zsidó tudás terjesztéseért, annak magyarrá tételeért a tanítótság nem tesz semmit. Föltéve, hogy ötszáz népiskolánkat újabb ötszázzal gyarapítjuk, mit tart meg az a gyermek élete számára a zsidóságból, ha serdülő korában elválasztjuk mindentől, a mi zsidó. Hisz amit lát, a mit hall — mind a zsidó vallás inferioritását harsogja fülébe. A kulturát nem általánosította, a humanizmust nem terjesztette; egyes egyedüli érdeme, hogy a kereszténységet választotta ki magától. Művelt ifjainkat mind ebben a gondolatban nevelik, miért ragaszkodjanak hát annyira fölnőtt korukban iskoláikhoz. Mily más volna, ha tanítóink igaz tudással és buzgó lelkiismeretességgel azon volnának, hogy a zsidó eszmék termékenyítő áldásait még a jelenkorra is ki tudnák mutatni? A régibb tanítók megtették s az ő idejükben csakugyan sokkal több zsidó iskola keletkezett, mint a mennyi működését beszüntette.

Tagadhatatlan, hogy a mi régi iskoláink felette álltak a mai iskoláinknak! Az államiaknak és felekezeteiknek egyaránt. S bizony igaz, hogy az iskolák kiválósága a tanítók nagy tudásának volt köszönhető. Már ezt az igazságot mindenütt belátják és az állam azon van, hogy tanítóinak továbbképzését elősegítse. Nem csak a jó pap, a jó tanító is holtig tanul. Az ilyen tanuló tanítók önkénytelenül is fenn fogják tarthatni a nexust régi tanítványaikkal még akkor is, ha ezek mint meglett férfiak már régen az ő vezetésük nélkül vannak. De nem csak az összeköttetést, hanem ennél többet: befolyást fognak reájuk gyakorolhatni. Tudásukból kifolyólag nagyobb működést és pedig áldásos működést fejthetnek ki saját hitközségükben. Szükséges embereké válnak falujuk- vagy városukban, mert tanítani és a zsidóság iránti szeretetet nemcsak hirdetni, de ápolni is fogják.

Szükségesnek tartanók, ha Egyesületünk a zsidó tanítók továbbművelésének kérdésével foglalkoznék. Nem volna ez lehetetlen és a dolog szerencsés megoldásával alkalmasint a zsidó iskolák ügyén is lendítenénk. A vidéki rabbikat mindenesetre segítségül kellene hívunk. Úgy képzeljük, hogy a vidéki rabbik évenkénti 1—1 hónapban a kerületükhöz tartozó tanítókat bevezetnék a zsidó tudományokba. Azonkívül a régi siur mintájára a mostani rabbik is naponként az estéli órákban lehetőleg bibliát, hagyományos irodalmat előadnának s megismertetnék községük tanítóit a zsidó tudomány mibenvoltával. A tehetségesebbeket munkára sarkalnák. Mindenkinek a tehetségét többé-kevésbé ismervén, a munkakört is kijelölhetnék és bizony a tanítók egy nagy része, belekóstolván a tudományba, ezt meg is kedvelné s

*

dolgoznék. Talán nem mindenki munkásságát koronázná siker, de ő maga mindenesetre hasznát látná: erkölcsileg és a legtöbb esetben anyagilag is.

Gondolkodjanak a dolog fölül tanítóink s vegyék komolyan hivatásukat. Legyenek méltó utódai elődeiknek. Ez végre nekik is érdekük. A zsidó iskolákat csak az fogja megmenteni, a mi a zsidó iskolákat létesítette: a tudomány szeretete és pedig a zsidó tudomány szeretete.

Budapest.

Dr. Frisch Ármin.

* * *

Dr. Frisch Ármin érdekes cikkét, melyben a mienktől eltérő felfogást vall, már azért is közöltük, hogy olvasóink az ellentétes véleménynyel is megismerkedhessenek, annál is inkább, mivel cikkiró nézetével nem egészen egyedül áll. Visszatérünk természetesen még e cikkekre, hogy a mai tanítóságot dorgáló, kemény és túlzott ítéletét megcáfolhassuk; addig is gondolkodjunk a dolog fölött! A szerkesztőség.

A kegyelet.

(Vége.)

A materialistikus világnézet, a demokratikus korszellem hamis felfogása és elterjedése, az öntudat felébredése és a hozzá szükséges erkölcsös ismeretek hátramaradása, az önzés kóros növekedése, az értelem kiképzése az erkölcsös altruistikus érzelmek kiképzésének kárára szintén gátolják a kegyelet érzelmének erősbödését. Oly röpke szavak, mint pl. „Csak az élőknek vannak jogai“, „Az erő a jog!“ „A létért való küzdelem,“ a ridegen és gyengén gondolkodó emberek erkölcsi életére káros hatást gyakorolnak. Ezen emberek elfelejtik, hogy ők se fognak örökké élni, hogy a durva erő csak rövid ideig győzhet, de a jogon alapul az emberi társadalom fenmaradása és hogy a létért való küzdelem alatt nemcsak az anyagi, hanem a szellemi, az erkölcsi létért való küzdelem is érthető.

A mi szintén a kegyelet átalakulására hatást gyakorol, az a nemzetközgazdasági viszonyok módosulása. Az idő drágasága, az emberek szükségleteinek növekedése, az ipar felvirágzása, a nagy városok szaporodása és a bőséges alkalom az anyagi élvezetekre és a mulatságokra a családi élet iránti érzéket, a kegyelet nemesítését, az erények csendes és önzetlen gyakorlását és a kegyelet nemesítő érzelmének ápolását is gyengítették.

Ezen tünetek előtt szemet hűnyni nem szabad, hanem szükséges, hogy minden államférfiu, minden lelkész, különösen pedig a tanítók a kegyelet káros csökkenésének okait és hátrányait ismerjék, mert a nevelőnek feladata a rossz hatásokat elhárítani és ezen társadalmi és családi erkölcsi bajokat, a kegyeletlenség hibáját, a mennyire lehet gyógyítani, a miről részletesen a következő fejezet szól.

V. A kegyeletre való nevelés.

1. A neveléstudomány bővítése és népszerűsítése.
2. Az egészség ápolása.
3. A kedély képzése.
4. A fejlődés és az egyéniség törvényének szem előtt tartása.
5. A példa.
6. A szoktatás.
7. Az oktatás.

1. Eddig az embertanról, az erkölcsstanról és a fejlődéstanról beszéltünk, de a gondolkodástant és az aesthetikát már régóta a neveléstudományi segédtudományokhoz számították. Az újabb időben belátták, hogy az élettan (a biologia) az egészségtan, a gyógypaedagogia, a pszichológiai kísérlettan, a

gyermek-psychologia, a néppsychologia, a társadalomtan, a társadalmi erkölcs-tan és a társadalmi neveléstan, a nemzetközgazdaságtan, statistika és az összehasonlító neveléstan szintén a neveléstudományhoz tartoznak, és itt-ott már követelik azt, hogy a nevelők számára szükséges egy olyan szakiskola, melyben nem az írás és az elemi számolás, hanem a fent felsorolt tudományok képezik az előadandó tantárgyakat, és hogy a nevelők számára feltétlenül követelendő a paedagogiai főiskola életbeléptetése. És ezen követelés nem oly túlzott, oly eszményi, mint némelyek gondolják. Ha az állatorvosok számára szakszerű kiképzésükre szükséges egy állattani főiskola, akkor az emberi nevelők számára még nagyobb joggal lehet követelni mélyebb, terjedelmes bb. alaposabb szakműveltséget, melyet legjobban ily paedagogiai főiskolák által lehetne elérni.

Nemcsak a tanítóra nézve szükséges, hogy a neveléstudományokban több jártassággal, alaposabb ismeretekkel bírjon, hanem minden szülőre, minden felnőtt emberre, különösen mindazokra nézve, kiknek befolyása van más ember-társára; nemcsak az iskola legyen nevelő-intézet, hanem az egész társadalom. A mit az ember pedig nem tud, nem ismer, az iránt nem is érdeklődik, nem is lelkesül. A kegyelet társadalmi erény, a társadalom közszelleme, közerkölcsse hatást gyakorol a családra is. A milyen a társadalom, olyan a család.

2. A kegyelet lelki tulajdonság; de az összefüggés törvénye követeli, hogy a *test egészségét* is ápoljuk. A beteges ember rendesen önző, elégedetlen, rossz indulatu, kegyetlen. Dr. Friedrich Scholz azt beszéli el, hogy ő, mint házi orvos, az erkölcsi hibákkal terhelt gyermekeket betegeknek dekláralta és elrendelte, hogy a szobát őrizték és az ágyban maradjanak, még pedig sok esetben a legjobb sikerrel. Egészséges emberek és egészséges gyermekek sokkal jobban vannak disponálva a sympatikus emberbaráti erények, a kegyeletes tettek gyakorlására.

3. A kegyelet a *kedély* alapeleme. „A kedély az az alaphangulat, az alaphang, mely szerint az érzelmek melódiája hangzik.“ „A *kedély* több mint az ész, mert az előbbi marad, mint a gyökér, még akkor is, midőn az utóbbi elenyészik, mint a virág illata.“

Dr. Lechner Károly, kolozsvári egyetemi tanár mondja: „Lényegében a *kedély* nem egyéb, mint az agynak különböző munkaja szerint változó vérteltsége által feltételezett saját állapotbeli érzete. Az agy minden munkáját érzelem kíséri. Ez érzelmek az öntudatban tartós emlékeket hagynak hátra, befolyásolják megfigyeléseinket, sőt érzéseinket is, megváltoztatják ítéletünket és vezérik tetteinket.“ — Ezen érzelmekhez tartozik az emberszeretet is, a tisztelet, a háladatosság, és ezekből nemcsak származik a *kegyelet*, hanem ezek képezik a legerősebb indító okokat is az önzéstelen, az erkölcsös kegyelet gyakorlására.

Minél jobban nemesítjük a kedélyt, annál képesebb lesz növendékünk kegyeletes tettekre. (Lásd: „A kedély nevelése“ című művecskémet.)

4. A kegyelet kezdetben csak az egoismusból, az *utánzás* és az *auctoritás*, a *vallás* és a *szokás* következtében fejlődik, és csak később *erkölcsi belátás*, *önbecsülés*, *saját meggyőződés*, *erkölcsi elvek* következtében önálló, önzéstelen, erkölcsös kegyeletté változik és átalakul.

A kegyelet feltételezi, hogy az ember önmagát becsülje saját jó tulajdonságai következtében és hogy már világos képzetek legyenek erényekről, kötelességekről és jellemről; ily lelki állapotot pedig még nem lehet követelni egy gyermektől vagy műveletlen embertől; de engedelem, a tekintély érzelme, illedelem, udvariasság ezek oly tulajdonságok, melyeket már a gyermekeknél az utánzás folytán elérni lehet. Az első fok a *heteronomia*, a második fok az *autonomia* foka. Ezen két fokot kell szem előtt tartani, különösen az első fokon álló embereknél, tehát a gyermekeknél. Ezen fejlődési törvény mellett az *egyéniség* törvénye és más embertani törvény is szem előtt tartandó. Az emberrel született

testi és lelki tehetségek, a véralkat, a nem, a kor, az anyagi viszonyok, a milieu különbözők. A sanguinikus és cholерikus fogékonysága és érzelmi erélye sokkal nagyobb, mint a hidegvérű emberé; a nő érzelmei, felfogása következtében sokkal hajlandóbb a kegyelet nyilatkozására, mint a férfi; az agg ember kegyelete más módon nyilatkozik, mint az ifjué.

5. A szegény műveletlen szülők gyermeke, ki mindig az illedelmetlenség, a durvaság, a gorombaság, a kegyeletlenség rossz példáját látja maga előtt, nehezebben nevelhető a kegyeletre, mint azon gyermek, ki már ifjkorában látja maga előtt a kegyelet szép példáját.

A szülők, a tanítók, az öregek, az előjárók legyenek az erkölcsiség *elő példái*, mert azon alapul a kegyelet, t. i. hogy csak az erényes ember iránt érzünk kegyeletet. Ezt az érzelmet nem lehet szigorúsággal megparancsolni, büntetéssel ráerőszakolni. Csak azon ember érdemel kegyeletet, a ki azt szeretet és más erkölcsi tulajdonságok által kiérdemli.

Már tapasztaltuk, hogy a szegény, kevésbé művelt ember fia ministerré, sőt egész Franciaország elnökévé lett és még ezen magas állásban is tisztelte, szerette szegény, de erkölcsös atyját, anyját, pl. Horváth Boldizsár magyar minister, Loubet Franciaország elnöke.

Vannak tanárok, tanítók, kik tudásuk által kitüntették magukat és még sem voltak képesek tanítványaik kegyeletét kiérdemelni. Mint felnőtt emberek bámulták még mindig volt tanáraiknak tudását, de kegyelettel nem említették tanáraik működését, mert hiányzott a lelkiismeret, a kötelességérzet, a tiszta jellem.

Ugyanazt kell mondanom az öregek iránti kegyeletről. Már bölcseink is mondták: Hogy szentírásunk csakugyan megparancsolja az öregek iránti kegyeletet, de csak azok iránt, kik erkölcsös jó tulajdonságokkal birnak; de erkölcstelen agg embert senki sem tisztel, sőt ennek látása undort, megvetést szül.

Ha például a hivatalnokok az adófizető polgárok iránt gorombán viselik magukat, önzésük, lelkiismeretlenségük, kötelességmulasztásuk folytán az állampolgárok megvetésében részesülnek, csoda-e, hogy az auctoritás érzete, a becsülés, a kegyelet virágjai elhervadnak? De ily magaviselet nemcsak azért utálatos bűn, mert azáltal a kegyeletet már csirájában megölik, mert csak az arathat szeretetet, a ki szeretetet vet, és szeretet nélkül kegyelet nem származhatik, nem fejlődhetik: hanem azért is, mert a *rossz példa erkölcsi méreg*.

A családban, az iskolában és a társadalomban uralkodják a kegyelet szelleme. Ha a nagyszülők, az öregebb családtagok, a gyermekek tanítói, az elhunyt rokonok iránti kegyelet szavakban és tettekben nyilvánul, e szép példák serkentésül, buzdításul fognak szolgálni az utánzás fókán álló gyermekeknek. *Különösen a családi kegyelet az, mely korunkban csökken*, míg a társadalmi kegyelet szép példái inkább haladást mutatnak.

6. És mi ennek az oka? A családi élet felbomlása, a családi szokások eltűnése, a családi érzék csökkenése. Az ókor abban különbözik az újabb koroktól, hogy az előbbiben a *szokások*, a gyakorlat, az alkalmazkodás voltak a legfontosabb nevelési eszközök, míg most csak szavak, parancsok, a suggestió által akarunk nevelni.

Pedig parancs, kényszer által létrejött kegyelet nem tartós; de ha a gyermekeket szoktatjuk az emberszeretetre, a becsületre, a háladatosságra, az illedelemre, az udvariasságra, ezen erények ösztönszerű rúgói lesznek a kegyeletes tetteknek. Minden nép, különösen az alsóbb fokon álló vallását, életfelfogását, világnézetét *vallásos szertartásban, jelképekben* nyilvánítja, a mely külső formák szükségesek, mert az ember nemcsak gondolkodó ész, hanem ábrándozó phantázia, nemcsak számító értelem, hanem lelkesítő érzelem is, nemcsak feltaláló tudás, hanem reménykedő kedély; már pedig a phan-

tásiának, az érzelemnek, a kedélynek legalkalmasabb tápláléka, a *symbolumok*, a családi, társadalmi emlékünnepek, az *illedelem szokásai*, a *vallás szertartásai*.

A szülők helyeire nem ülni, ezek előtt tisztelettel felkelni, ezeknek születésnapját ünnepelni, aggkorukat különböző örvendetes meglepetések által édesíteni, halánapjaikra kegyelettel visszaemlékezni, áldozatok, alapítványok által édes szüleinek neveit megörökíteni; a hires hazafiakról kegyelettel, hálával megemlékezni, sírjaikat virágokkal, koszorúkkal ékesíteni, a házakat lobogókkal díszíteni s még más szertartásai és szokásai voltak a kegyeletes embereknek és ezek fognak is a polgárok szükségletei, kötelességei maradni, mint a kegyelet nyilvánulásai, míg emberi szívek dobognak, míg a kegyelet, a szeretet és a háladatosság érzelmei még ki nem haltak.

Igy pl. már előre mondhatom, hogy egész Magyarország ezen évben *Kossuth Lajos* és a jövő évben *Deák Ferenc* a haza bölcse, születésnapjának századik évfordulóját nagy kegyelettel fogja ünnepelni. Bizonyosan minden tanító osztja velem együtt azt a nézetet, hogy az iskolának ezen nagy hazafiak jubileumát hervadatlan érdemeikhez képest szintén méltó módon kell megünnepelnie, és bátor leszek ezen kegyeletes actusra nézve a legközelebbi választmányi ülésben indítványt tenni.

Ily kegyeletes ünnepek nagyon célszerűek és szükségesek.

De az a szomorú tény, hogy a jelenkorban ezen kegyeletes megnyilatkozások és ennek következtében ezen fontos erény már-már eltűnik, kétséget sem szenved. Sok esetet tudnék elbeszélni, melyek a kegyelet csökkenéséről szomorú tanúságot tesznek, de térszüke miatt bátor leszek itt csak egyet közölni:

A gőzhajó fődélzetén ültem és mellettem egy idősebb hölgy 12 éves unokahugával. Oda jön egy fiatalabb hölgy és az ülő asszony felszólítja a leányt, hogy keljen fel és engedje át a helyét az édes anyjának, mire a leány következő kegyeletlen nyilatkozatot tett: „Bizony nem kelek fel, én mondtam anyámnak, hogy ne utazzunk a hajóval, mert alig lehet helyet kapni, de anyám nem engedelmeskedett, most állhat.” Nem is hinném ezt el, hogyha saját fülemmel nem hallottam volna.

Mit lehet elvárni oly nemzedéktől, melynél a gyermeki kegyelet már ily módon degenerált?

Vajjon ezt a leányt szoktatták-e engedelemre, szeretetre, háladatosságra, tiszteletre? Nem igazak-e a költő szavai: „A milyen az utánatok következő nemzedék, olyan lesz emlékezetek a történetben!”

De nemcsak a kegyelet régi és új szokásaihoz, szertartásaihoz, cselekedeteihez, indító okaihoz kell *szoktatni*, hanem azon erkölcsi hibáktól is kell *elszoktatni*, melyek a kegyelet ellenségei, melyek rugói a kegyeletlen tetteknek, mint pl. *udvariatlanság, durvaság, aljas önzés, fősvényiség, vallástalanság, rosszaság, gonoszság, kegyeletlenség* stb.

Sőt már elébb kellett volna az elszoktatás fontosságára figyelmeztetnem, mert az elszoktatással kezdődik a nevelés. A gyermek kezdettől fogva és természetéhez képest egészen önző, céljai csak önmagára vonatkoznak, eszközei erőszak, hazugság, tetteinek rugója önzés, és épen a nevelés feladata a természetes önzést átalakítani kultivált nemes önzésre, *altruizmusra*; erre szolgálnak a szeretetre, a tiszteletre való *szoktatás* és az állati egoizmustól, szivtelenségtől, a durvaságtól, a vadságtól, a kegyeletlenségtől való *elszoktatás*.

7. Hogy pedig a kegyelet nemcsak az utánzás, az engedelem, a vallás, hanem egyszersmind a meggyőződés, az erkölcsös elveknek, a saját belátás, az úgynevezett szabad akaratnak kifolyása legyen, arra szükséges a példaadást, a szoktatást összeköttetésbe hozni az *oktatással*. Erre nézve az iskolák nagyon sokat tehetnek. A *hit- és erkölcsstan*, az *olvasmányok*, a *történet* sok

alkalmat adhatnának a kegyelet kiképzésére, a kegyeletes célok helyes ismertetésére.

Az olvasókönyvek nagyon kevés olvasmányt közölnek, mely a hála, a szeretet, a szülők és az öregek iránti kegyelet nemes érzelmét keltené és azoknak ápolására szolgálhatnak, és ha az olvasókönyvekben itt és ott előfordul az a szó „*kegyelet*“, akkor a helyett, hogy a tanító kérdezné: mely gyermekről mondjuk azt, hogy kegyeletes? Ki iránt kell gyakorolnunk a kegyeletet? Ki tudna nekem a szentírásból oly mondatot idézni, mely a szülők iránti kegyeletet megparancsolja? Mi által mutatja a jó gyermek kegyeletét? Ezen erkölcsképző kérdések helyett a tanítók — dicséretes kivételekkel — azt kérdezik pl. Micsoda beszédrész ezen szó? Miért főnév ez? Mi a főnév? De a szójelentésre vonatkozó következő kérdéseket a tanítók ritkán intézik az ifjusághoz: Nevezd nekem néhány rokonértelmű szót, pl. szeretet, tisztelet, háladatosság, hűség. — Nevezd nekem néhány szót, mely a kegyelet szavával egy szócsaládot képez, ugymint: kegy, kegyelmes, kegyelem, kegyelmezni, kegyeletlen stb.

A budapesti gyermekeknek könyv nélkül kell tanulniok a kerület utcáit, de azon kérdésre: Miért nevezték ezen utcát: *Vaszary-utcának*, vagy: *Bajza-utcának*? ezen kérdésekre a gyermekek nem tudnak felelni.

Sokat tanulnak a mi gyermekeink, a mi fölösleges, de a mi erkölcsképző, azt tanítóink kevésbé tanítják.

Ily tanítók nem veszik szívére Jordan Vilmos, a híres német költőnek következő szavait:

„Ein Uebermass von Wissenskram
Macht sinnesschwach und willenslahm!“

Sokkal nagyobb tiszteletben, elismerésben részesülne az iskola, ha ezen fontos kötelességét teljesítené, t. i. ha a szülők iránti szeretet és kegyelet kiképzését előmozdítaná, ha a család az iskolának jó erkölcsképző befolyását érezné.

Nagyon helyesen mondja Kisfaludy Sándor:

„Kiben szív és ész kezét fog,
Az százszor és többször boldog:
Minden jó s szép, a mi van,
Övé ezen világon!“

De a tanulók nagy része nagyon csekély erkölcsi képzetten lép ki az iskolából, egy másik része pedig homályos, sőt hamis képzetekkel.

Erre nézve is sok tapasztalatot gyűjtöttem és a hallgatók engedelmével egy példát fogok elmondani:

Marienbadban ültem a colonádon és mellettem négy ülőhely volt üres. Azonnal ott volt egy öreg úr és egy négy személyből, t. i. atya, anya, leány és egy fiuból álló társaság. Az öreg ur egy széket foglalt el, úgy, hogy a társaságból csak hárman kaptak helyet, a fiunak állva kellett maradni, mire a következő dialogus támadt: Az anya szemrehányást tett a fiunak azért, mert oly hanyag és nem sietett jobban a 4-ik hely elfoglalására. Ezáltal sértve érezte magát az öreg úr és figyelmeztette az anyát rossz nevelési módjára, mondván: „Tisztelt asszonyom, inkább azt kellett volna mondani a fiunak, hogy gyermekem helyesen cselekedtél, hogy az öreg úrnak a helyet átengedted, mert ezt követeli a vallás és az illem,“ mire az asszony azt válaszolta, hogy ezen szavak szép szavak, de a gyakorlati életben nem érnek semmit sem! Ezen szívtelen felelet engem annyira felháborított, hogy azt mondtam az asszonynak: „Nagysád is öregebb lesz és kívánom, hogy ne találkozzék oly fiatal emberekkel, kik iránta úgy viselkedjenek, a mint ön azt

fiának most tanácsolta; már a biblia parancsolja, az agg ember előtt fel kell kelni,“ mire a félművelt nő ismét azt válaszolta: „Ez a teoriában szép frázis, de a gyermeket a világnak kell nevelni, t. i. a létért való küzdelemre.“ Igaz, hogy férjének ez az új paedagogia egy cseppet se tetszett, de ezen családban a félművelt asszony játszotta a főszerepet, sajnos a gyermekek erkölcsi kárára.

Nemcsak az iskolának kötelessége ezen fontos érzelmet nemesíteni, melegíteni és felvilágosítani az erkölsképző oktatás által, hanem a ház és a társadalom is tartozik ezzel. Ezen két fontos tényezőnek is kötelessége a kegyelet gyengülésének a 4. fejezetben felsorolt okait, a mennyre lehet, elhárítani. Azon nemzet, a mely jóltevőit nem tiszteli, nem becsüli, nem is érdemli, hogy oly híres, hazafias, áldásosan működő polgárai támadjanak, és végül nem is lesznek, nem is fognak támadni mert: „Minden ország támasza, talpköve a tiszta erkölcs“ és ehhez a kegyelet, a „gemilusz chaszodim“ is tartozik.

Befejezés.

Tisztelt gyülekezet! A mai felolvasás oka és kezdete a bold. Léderer Bernát és Léderer Mária iránti kegyelet volt, annak egész tartalma a kegyelet tárgyalása és ennek vége ismét egyesületünk jótevői iránti kegyelet legyen, mely a következő imában lelje kifejezését:

Oh Istenünk! áldd meg ezen drága jóltevőink lelkeit nyugalommal, békével és mennyei boldogsággal; derék iskolabarát gyermekeiket pedig hosszú élettel, egészséggel és földi boldogsággal! Ámen.

Abnormális gyermekek a népiskolában.

Régen balitélettel viseltettek a nem érzékű emberek iránt. Állatoknak tekintették őket, félték tőlük, azt hitték, hogy meg vannak babonázva, vagy isten büntető kezének nyomát vélték rajtuk észrevenni. Arra pedig, hogy ezeket a fogyatékos érzékű vagy eszű gyermekeket tanítani s így a társadalom számára megmenteni is lehetne, arra még gondolni sem merészkedtek. Később ez a balitélet és babona lassanként foszladozni kezdett. Akadtak egyes okos gondolkozó férfiak, kik tisztában voltak az abnormális gyermekek természetével és belátták, hogy ezek is emberek s egy speciális módszer szerint ezeket is a legszükségesebbre meg lehet tanítani. Így keletkeztek az elmúlt század alatt szerte a világon siketnémák, vakok, hülyék számára intézetek, hol ezen szerencsétlen gyermekeket kiragadták szellemi és testi tespedésükből és az emberiség hasznos tagjaivá nevelték őket.

Hazánkban különösen az utolsó évtized alatt indult meg a gyógypaedagógiai tanítás. Az ország különböző részeiben és az állam hathatós támogatása mellett új meg új intézetek nyitak meg a négyérezékűek számára. Hogy csak néhány példát említsek, megnyit Budapest, Kaposvár, Kecskemét, Szeged, Jolsván, Egerben egy-egy siketnéma iskola, Kolozsvár, Kecskeméten és Jolsván egy-egy vakok intézete, Budapest az I. és a VII. kerületben egy-egy gyengetehetségűek iskolája. A főváros tanügyi tanácsosa pedig újabban elhatározta, hogy egyes nagyobb községi iskolában külön osztályokat, u. n. kisegítő osztályokat fog létesíteni a gyengetehetségűek számára.

Sajátos jelenség, hogy a zsidók, kik különben minden közművelődési és közjótékonyági kérdésnél első helyen szoktak állani, evvel az ügygel szemben hidegen, sőt mondhatni indolensül viselkednek. Pedig hát a zsidó fogyatékosok száma percentualiter számítva jóval meghaladja a más-vallásuak számát. S mégis mindez ideig csak egy gyógypaedagógiai intézet áll

*

fenn, az izr. siketnémák orsz. intézete s ugy látszik, hogy még nagyon sokáig fog tartani, míg egy más hasonló iskola nyílik. Erre vall legalább az a körülmény, hogy noha egy zsidó vakok intézete létesítését már évtizedek óta a napi és felekezeti sajtóban pertraktálják és szükségesnek hirdetik és ámbár a pesti izr. hitközségnek szép összegű alapítványok állanak erre a célra rendelkezésére, érthetetlen okból nemhogy ezt a kérdést támogatsák és előbbre vinnék, hanem épen ellenkezőleg, hátráltatják és minden eszközzel és móddal lehetetlenné teszik. Zsidó vallásu hülyék intézetének felállítása pedig még szóba sem jött.

Ilyen körülmények között persze nem csoda, hogy a zsidó tanítóóság sem érdeklődött ezen ügy iránt és hogy a gyógypaedagógiai intézetekben, nem számítva az izr. siketnémák intézetét, mindössze 3 zsidó tanerő működik. Pedig hát tág működési tere nyílnék sok zsidó tanítónak ebben a szakmában és ha kenyérüket talán nem, de egy kis kalácsot a már meglevő kenyér mellé mindenestre megkereshetnének evvel. Annál is inkább, mivel a közoktatásügyi miniszteriumban minden idevágó ténykedést éber figyelemmel kísérnek és sikeres működés esetén elég szépen jutalmaznak is.

Külön zsidó gyógypaedagógiai intézetek létesítéséről jelenleg természetesen szó sem lehet. Hiszen ez nagy pénzáldozatokba kerülne s ilyenekre a hazai zsidóság, a mai mostoha anyagi viszonyok között, igazán képtelen. De a már meglevő zsidó iskola mellett egy ilyen irányu osztályt nyitni, úgy, hogy a hitközségre semmi teher ne háruljon, hanem az a tanítónak mintegy privátája legyen, melyet az illető gyermekek szülői tartanak fenn és hol a tanító szabad idejében tanít, ennek semmi sem állna útjában.

Minthogy remélem, hogy a zsidó kartársak közül az elmondottak után akad néhány, ki érdeklődik a gyógypaedagógiai tanítás iránt és azt elsajátítani igyekszik, az alábbiakban leszek bátor ezen tanítás összes ágaira kiterjeszkedni és róluk egyet mást elmondani.

Kezdem a sort a *gyengetehetségüekkel*, mint a kik legközelebb állnak a népiskolához és nem igényelnek sem külön berendezett intézeteket, sem valami speciális tanítási módszert. Csak két dolog szükséges a gyengetehetségük tanításához, végtelen *türelem* és nagy *szeretet*. Mindakettő olyan tulajdonság, mely nélkül jó tanító el sem képzelhető és a mi minden népiskolai tanításnál is szükséges.

De legyünk mindenekelőtt tisztában azzal, hogy mit értünk gyengetehetségük alatt. Gyengetehetségü gyermekek azok, kik szellemi fogyatékoságuknál fogva a tanítás menetét követni nem tudják és minden fáradozás ellenére, kellő előmenetelt tanusítani nem bírnak.

Minden nagyobb iskolában bizonynyal akad vagy 12—15 ilyen gyengetehetségü gyermek, kikkel a tanító, miután látja, hogy minden fáradozása kárba vész, abszolúte nem törődik és velük nem is foglalkozik. Ezen gyermekek aztán pajtásaiknál mindig a gúny és csufolódás tárgyát képezik és 12—13 éves korukban kilepve az iskolából, az életben is megtartják eddigi szerepüket. A falu rossza, a falu bolondja s ehhez hasonló elnevezés alatt rendszeren ezen szerencsétlen butákat szokták érteni, kikből a társadalom páriái lesznek.

Pedig egy kis áldozatkészséggel ezen gyermekeket meg lehetne menteni az életnek. Még pedig úgy, hogy ők a rendes időben eljönnek az iskolába és a többi gyermekkel együtt vannak. Valami foglalkozás mindig akad nekik, vagy valami csendes játék, vagy mikor már írni tudnak, írásbeli feladat. 11 órakor délelőtt és 4 órakor délután, mikor a többi gyermek hazamegy, a tantestület egyik tagja, ki hajlamot érez magában erre, ott fogja még ezen gyengetehetségü gyermekeket egy-egy órára és szakszerűen foglalkozik velük.

Ezen szakszerű tanítás anyagát természetesen a minimálisra kell

leszállítani. Megelégszünk avval, ha ezen gyermekek hat év alatt az első négy osztály tananyagát végzik el, sőt szükség esetén még egy hetedik évet is hozzászámíthatunk. Megtehetjük ezt annál is inkább, mivel ezen gyermekek magasabb iskolába járni úgy sem fognak és inasnak beállni ráérnek 13–14 éves korukban is.

Külön módszert megállapítani itt tulajdonképen nem lehet. A szakszerű tanítás csak annyiban különbözik az elemi iskolai rendes tanítástól, hogy itt minden gyermekkel külön-külön kell foglalkozni, nem pedig az egész osztállyal egyszerre. *Szemléltetés és játék*, ennyiből áll az egész tanítás. A mit nem lehet szemléltetni, azt itt tanítani sem szabad, az absztrakt dolgok tehát egészen ki vannak zárva. Ezek közé tartozik pl. a nyelvtan is, mit csak szemléltetve, példákon begyakoroltatva szabad tanítani, de szabályokat levezetni, pláne definitiókat adni, annak itt nem volna semmi értelme. Ugyanaz áll a számtanra nézve is, a hol bűn volna pl. ilyeneket tanítani: Szorozni annyit tesz Elég, ha a gyermek megtanulja a négy alapművelet nevezetlen és megnevezett számokkal és nem tömik meg a fejét rideg száraz tételekkel, miket amugy sem ért meg.

A milyen fontos a gyengetehetségüeknél a szemlélet, ép oly szükséges a játék is. Ezalatt nem azt a játékot szabad ám érteni, melylyel a gyermek a tornaóra alatt elmulat, hanem azt, a mivel a tanítasnál foglalkozik. Általában azt lehet mondani, hogy itt nem tanítanak, hanem beszélgetnek, nem tanulnak, hanem játszanak. A játéknak a mibenlétét nem lehet előírni, hanem rá kell azt bizni az illető tanító leleményességére és találékonyságára. A számtan tanításánál pl. kereskedősdit lehet játszani, hogy a tanító a kereskedő, a gyermek meg a vevő vagy fordítva, dominózni is lehet és azonközben csak úgy beszélgetve a pontokat összeszámláltatni és más, hasonló dolgot kigondolni. Ha az ember szeretettel foglalkozik az ügygyel, önkénytelenül rájön sok dologra, a minek aztán a tanítasnál hasznát veszi.

Miután a gyengetehetségüek közt van sok beszéd fogyatékos és nagyot halló, okvetlen egy kis fonetikai tudásra is van a tanítónak szüksége. Mert különben észre sem veszi, hogy a gyermek n helyett t-t mond, r helyet l-t, vagy más nyelvbtlást követ el. Ha pedig már észrevette, nem tudja kijavítani és a gyermeket a helyes kiejtésre megtanítani. De miután ez már inkább a siketnémák tanítási módszerével függ össze, erről majd annak fejtegetésénél fogok bővebben írni.

Csak ennyit akartam a gyengetehetségüek tanításáról elmondani. Kimerítve persze nincs a tárgy, hiszen köteteket lehetne erről írni. Megtanulni sem lehet ebből a szerény cikkből, aminthogy nem is tanítani volt a céлом. Én csak a kartársak figyelmét akartam erre az ügyre irányítani. A ki érdeklődik a dolog iránt, fog majd utat és módot találni, hogy a módszert kellőkép elsajátítsa.

Rózsa Ede,
siketnéma-intézeti tanító.

A zsidó tanulók szombatnapi írása és rajzolása.

A zsidó tanulók felmentése a szombatnapi irás és rajzolás alól nem egyszer ütközött már nehézségekbe. Kartársaink közül sokan fordultak már hozzánk ez ügyben, kiknek tudomásuk volt egy erre vonatkozó miniszteri rendeletről, de nem tudták azt megtalálni. Az 1890-ben kiadott ezen régebbi rendeletet a kultuszminiszter 1893. február havában módosítva adta ki újra, megkönnyítvén a felmentés elnyerését és egyszerűsítvén az eljárást. Szolgálatot vélünk kedves tagtársainknak teljesíteni, midőn alább a Budapest fő-

és székvárosi tankerület kir. főigazgatójának az e rendeletet tartalmazó leiratát, melyet f. é. márczius havában tankerületének összes iskolájához újólág leküldött, az eredetiről másolt szószerinti szövegben közöljük:

A budapest fő- és székvárosi tankerület kir. főigazgatójától.

ad 1335/1892/93. szám.

Az 1893. évi február hó 26-áról 1335/92/93. tanévi főig. szám alatt kelt rendeletemet kiigazított alakban a Tekintetes Igazgatóságnak ezennel megküldöm.

Budapesten, 1902. március 6 án.

Dr. Erődi Béla
kir. tanácsos, főigazgató.

A tankerület összes középiskolai Tekintetes Igazgatóságainak.

A budapest fő- és székvárosi tankerület kir. főigazgatójától.

1335/892/3. szám.

A vallás- és közokt. m. kir. Minister f. évi február 15-éről 55711/92. sz. alatt kelt magas rendeletével a középiskolai izraelita tanulóknak a szombat és más ünnepnapra irás és rajzolás alól való fölmentése tárgyában 1890. év október hó 29-én 47880. szám alatt kelt magas rendeletét (altalam 492/90/91 főig. sz. a. közölve) az eljárás egyszerűsítése céljából oda módosította, hogy ezentúl a felmentést maga az intézeti igazgatóság fogja megadni; minden eddigi helyi megszorítás és egyéb feltétel nélkül, egyedül a szülőknek az aláírásra nézve hatóságilag igazolt írásbeli kérvénye alapján.

E mellett azonban továbbra is érvényben marad a föntidézett korábbi magas ministeri rendelet azon határozata, hogy a felmentett tanuló az illető leckeórán felmentettsége dacára jelen tartozik lenni, s ha lehetséges, pl. a mennyiségtanból szóbeli feleletre fel is hívható, sőt a rajzoláznál mindannyiszor a rajzolandó tárgy szóbeli értelmezésére is. Ha az osztály kizárólag feladat-irással vagy rajzolással van elfoglalva s magyarázat nem fordul elő, a felmentett tanuló ez idő alatt ugyan e tantárgyak elméleti vagy értelmező leckéiből examinálandó vagy ismétlő tanulással tartozik foglalkozni. Minthogy szépírási óra hetenkint csak egyszer tartatik, akként kell intézkedni, hogy az ilyen óra szombatra ne essék.

A felmentett tanulók egyéb órákon annál behatóbban vizsgálándók meg. Miről a Tekintetes Igazgatóságot mihez tartás végett ezennel értesítem.
Budapest, 1893. évi február hó 26-án.

Dr. Erődi Béla
kir. tanácsos, főigazgató.

SZEMLE.

a) Tanügyi mozgalmak.

§ **A paedagógia aranybányái.** Különösen a németek teszik nagy gondolkodóik, államférfiaik és költőik remekműveit tanulmány tárgyává, hogy belőlök a nevelésre vonatkozó elveiket kihüvelyezzék. Így iparkodnak — mondja Havas Gy. dr. — a nemes érzelmeknek, a hazafias erénynek, szóval a nemzeti jellem fejlesztésének természetes és szükségképi irányát és módját megállapítani. S míg Beöthy *Széchenyire* utalja a középiskolai tanárok orsz. egyesületét, Lederer Ábrahám,

nagyérdemű tagtársunk *Deák* és *Kossuth* paedagógiai eszméire hívja fel az Orsz. Bizottság figyelmét. Havas Gy. mit sem vár az egyesületek ebbeli működésétől. Egyéneknek kell erre vállalkozni. A Magyar Tanítók Otthona, a tanítók e nagyszabású szabad egyesülete ezalatt a tettek mezejére lép. Megbizta Ember János tanfelügyelőt, hogy az Otthon kiadásában megjelenő „Népnevelők Könyvtára“ számára írja meg a *Kossuth-kor népnevelési eszméit és törekvéseit*. Ember J. elfogadta a megbízatást és nyomban munkához is fogott. Felette becses munkára van tehát reményünk.

= **Az ifjusági olvasmányok.** A közoktatási kormány szabályzatot bocsátott közre az ifjusági olvasmányok megbírálásáról, ellenőrzéséről és jegyzékbe iktatásáról. Az egész ügy egy bizottság kezébe adatott, mely megvizsgálja, hogy a benyújtott mű alaki és társadalmi szempontból értékes-e? Hazafiság, magyar nemzeti érzés tekintetében nem esik-e kifogás alá, s nincs-e benne felekezeti izgatás? Nem foglal-e magában a valláserkölcsei nevelés szellemébe ütköző tanokat? Nyelv és stílus dolgában nem esik-e kifogás alá? A bizottság döntése alapján a miniszter jegyzékbe iktatja az ajánlott művek sorozatát, de gondoskodik az ifjusági iratok időnkint való fölülvizsgálásáról és kiselejtezéséről is. Lelkes köriratban szól a miniszter az ifjusági olvasmányok megírásánál követendő irányokról és teendőkről. A bizottságba többek között *Alexander* Bernát dr., *Bánóczy* József dr. és *Marczali* Henrik dr. egyetemi tanárokat is kinevezte. Csak aztán annyira ne sülyedjen a bíráló-bizottság, mint a mennyi jogos panaszszal illeti a tanítóság a — tankönyvbíráló-bizottságot!

○ **Tanítók napilapja.** „Nekünk napilap kell!“ így kiált fel *Száva* János a „Nemzeti Iskola“ f. é. 37. számában. Rámutat ama hibákra, a melyekben mindnyájan leledzünk, amelyek nemtörődömségünket táplálják s a mely közönyösség miatt társadalmi érdekeinket előbbre vinni nem tudjuk. A tanítóság úgy hatalmi, mint anyagi ereje gyenge. Hogy erőre kaphasson, azokat az eszközöket kell e célra megszereznie, melyek a modern élet küzdelmeiben más téren, mások kezében jóknak, sikereseknek bizonyultak. Ilyen *első* sorban a *napi lap*. Jogaink védelmére egyesülnünk kell! Merész indítvány, hogy e célra oly politikai napilap alapíttassék, mely a tanítók különös támogatásával jelennék meg. A N. I. 38. számában *Nagy* L. igazgató szól hozzá, s azt mondja, hogy csak merésznek tűnik fel *Száva* indítványa, de helyes, jogos és — természetes. A lap céljai azt kívánják, hogy minden érdektől és testülettől függetlenül, teljesen szabadon szolgálja a közügyet. Erős vára volna a közoktatás érdekeinek, de külső berendezésében senki se vehetné észre, hogy ez a tanítók lapja, s önzetlenül szolgálná a polgárság minden érdekét. Ha a tanítóság akarja, ez a lap lesz a legelterjedtebb és legtekintélyesebb napi lap. Különben a Magyar Tanítók Otthonának erkölcsi támogatása mellett — amint a jelekből előre látható — talán már 1903. januárban meg is jelenik.

□ **Pauer a phonomimikáról.** Pauer J. dr. egyetemi tanár, előadást tartván a paedagógiáról tanítóképző-intézeti tanáraink nyári tanfolyamán előadása rendjén úgy emlékszik meg a phonomimikai módszerről, mint a mely leginkább megegyezik a gyermek természetével. „Tapasztalásból tudjuk — mondá — hogy a gyermek néha órahosszat elugrál fél lábon. Ez nála kényszerhelyzet, cselekszi, amit fejlődő idegrendszere tőle megkövetel. Ne rója meg tehát érte a tanító, vagy nevelő, mint illetlen viselkedésért. Csak hagyjuk ugrálni, mikor neki ugrálni kedve van, mert különben útját álljuk későbbi physiologiai fejlődésének. Inkább úgy kell intézni a tanulást, hogy a gyermek azt is mintegy játszva végezze. Így felel az meg individualis szükségleteinek. *Innét magyarázható meg az is, hogy az olvasás elvont művészetét mily könnyűséggel, szinte játszva sajátítják el a gyermekek a phonomimikai olvasástanítás módszere szerint.*“

= **A szabadgondolkozók kongresszusukat** ez idén Genfben tartották meg az egyetem nagytermében; kívánják, hogy az iskolában mindenféle vallástani könyvet oly művel pótoljanak, mely minden kritika nélkül egyszerűen előadja a vallások alapelveit és történetét. A közoktatás ügyében a következő javaslatot fogadták el: 1. A gyermekek minden országban egyenlő, racionális és ingyenes közoktatásban részesüljenek; a fiúkat és leányokat egyformán tanítsák. 2. Az oktatás közszolgálat legyen a tanítók világi emberek legyenek s csupán azt tanítsák, ami az észszel és a szabadsággal megegyezik. 3. A tanítók anyagi és szellemi függetlenségét éppen úgy biztosítani kell, mint a bírákét. A kongresszus tagjai ünnepet rendeztek Genfben Rousseau s Fernayben Voltaire sirjánál.

§ **Francia kulturpolitika.** Az őszszel új törvényjavaslat kerül a kamara elé a nép- és középiskolára vonatkozólag és az a lényege, hogy minden iskola megnyitására és főtartására a kormány engedelmé szükséges és hogy a kormány bármikor bármely iskolát bezárhat. A népiskolának a megyei prefektus, a középiskolának pedig a közoktatási miniszter adná meg az engedelmet. Büntető rendelkezései igen szigorúak: egy hónaptól hat hónapig terjedhető fogházzal és 500—2000 frank bírsággal sújtja azt, akinek házában egynél több család gyermekei részesülnek közös oktatásban a kormány engedelmé nélkül. Elve Combesnek, hogy „a családapának az állammal szemben joga nincs, csak kötelessége.”

= **Hitközségi tanítók hitközségi adója.** A kultuszminiszter 6174. sz. a. a következő elvi jelentőségű rendeletet intézte Gömör-Kis-Hontmegye kir. tanfelügyőjéhez: „A kongresszusi szervezet szabályzata 14. §. szerint *a tanítók, úgymint a hitközségnek más fizetéses hivatalnokai (rabbi, kántor, stb.) a hitközség tagjainak tekintendők, a közvetlen illetékek fizetése alól azonban felmentvők.* Az izr. hitközségek tulajdonképp részben a tagokra kivetett közvetlen adóval fedezik szükségleteiket és tudtommal nem történt még meg, hogy felekezeti tanító panaszt emelt volna a miatt, hogy a hitközség őt bárminő adóval megróttá. Az izr. hitközségek továbbá gondoskodnak arról is, hogy a tanuló ifjuság a tanító vezetése mellett az istentiszteleten részt vegyen és tudomásommal *még nem fordult elő, hogy a hitközség a tanítónak a templomban megfelelő helyet ki nem jelölt volna, vagy azért a helyért a tanítótól díjat szedett volna.* A mi G. P. tanítónak a megadóztatás elleni panaszait illeti, azok nem „közvetlen“, hanem a „közvetett“ gabella-adóra vonatkoznak, a melyek azonban nagyon magasaknak tűnnek fel és arra engednek következtetni, hogy a t—i izr. hitközségben nem is létezik közvetlen kultuszadó, hanem hogy *ez a hitközség a gabella jövedelemből fedezi szükségleteit. Ha ez a feltevés valóban bizonyulna, akkor jogtalanságnak kell jeleznem a hitközségnek azt az eljárását, hogy tanítójától a gabella díjat követeli.* De ettől eltekintve, *akkor sem követelheti a hitközség a tanítótól a gabella díjat, ha ez alól a hitközségnek többi alkalmazottja, mint a rabbi, kántor, stb. fel volna mentve,* mert a tanító tekintetben hasonló elbánás alá esik, mint a többi alkalmazott. *Ugyanez áll a husvéti liszt kiszolgáltatására nézve is, a mely a tanítót csak akkor illeti meg, ha abban a többi hitközségi alkalmazott is részesül. Mindenesetre köteles azonban a hitközség tanítójának a templomában állásának megfelelő helyet adni, a melyért a tanítótól semmiféle díjat nem követelhet.* Ha a hitközség a tanítót e javadalmakat megvonja és ezáltal azt megkárosítja, akkor a tanítót *kárpótlás illeti meg, melynek megállapítása a fennforgó esetben a közíg. hatóságok fokozatos elbírálása alá tartozik.*“

⊙ **Nyugdíj és bélyegilleték.** Az 1902. évi 57.196. számú miniszteri rendelet értelmében azok a kérvények *bélyegmentesek*, melyek: 1. az árváknak az orsz. tanítói nyugdíj- és gyámalapból főtartott árvaházakban való elhelyezésre irányulnak; 2. amelyek a tévesen megállapított szolgálati idő helyesbítésére vonatkoznak; 3. amelyek a tévesen megállapított nyugdíjigény helyesbítését célozzák; 4. végül amelyek az iskolafőtartók vagy a tanítók által fizetendő járulékoknak téves előírás folytán való helyesbítésére vonatkoznak. — Ellenben *bélyegköteles* az érdekeltek által: 1. az orsz. nyugdíjintézetbe leendő fölvetel; 2. a nyugdíjigénynek a javadalomban beállt változás folytán szükségessé vált újabb megállapítása (nyugdíjigény rendezése); 3. a tanítónak és hozzátartozóinak végellátása; 4. a nyugdíj-járulék elengedése; 5. a nyugdíjintézeti járulékoknak, továbbá már folyósított nyugdíjaknak, özvegyi segély- és gyámpénzeknek egyik pénztártól a másikhoz való utalása, és 6. a fizetési halasztás vagy részletfizetés engedélyezése tárgyában benyújtott kérvények. — A bélyegmentesen benyújtott beadványok mellékletei szintén bélyegmentesek, de amennyiben a mellékletként idecsatolt irat a fennálló szabályok értelmében *okirati bélyeg* alá esik, ez *bélyegilleték-köteles marad.*

b) Lapok

× **Az Eötvös-alap és a tanítók életbiztosítása** címén Somogyi Béla éles kritika tárgyává teszi az Eötvös-alap és a Gazdák Biztosítási Szövetkezete között kötött szerződést. Miután az Eötvös-alap semmi *anyagi* garanciát sem nyújthat a tanítókkal kötött ügyletek végső szerencsés lebonyolításáért, ilyen *rossz üzletbe* a tanítót belevinni nem szabad, sőt arra rábeszélni vagy rábeszélni engedni is — *bűn.* Az Eötvös-

alap még csak *erkölcsi* garanciát sem vállalhat azért, hogy a tanító tanítói gyűléseken magasabb rangú emberek rábeszélése alatt elfelejti a négy alapműveletet és — beugrik. Kimutatja, hogy a szövetkezet díjtételei sokkal drágábbak számos hazai és külföldi jóhírű, régi társaságokénál. Hogy az Eötvös-alap anyagi kárt is okozott a tanítóknak és a tanító ügynökök által biztosításra megnyerendő polgároknak. Ha valaki áldozni akar az Eötvös-alapért, akkor biztosíthatja magát nagy garanciákat nyújtó társaságoknál *olcsóbban* és kiköthet magának 2 százalék szerzői jutalékot, úgy, hogy az első év végén biztos 20 koronát engedhet át az E.-alaphoz minden 1000 koronás biztosítása után, holott a G. B. szövetkezete csak 1·8 koronát ad az E.-alaphoz. Az E.-alappal kötött szerződésben a G. B. szövetkezete arról álmodozik, hogy a jámbor tanítók borsos áron való biztosítása céljából külön irodájának „dologi és személyi kiadásához . . . a magyar kormány . . . hozzájárulást engedélyez.” No, ezt az összeget a kormány inkább közvetlenül a szegény tanítók gyermekeinek fogja juttatni! — A szövetkezet felelvén e támadásra, akadémiás vitába bocsátkozik s igen szép előadást tart, de *nem cáfol*, mivel az 1×1 megcáfolhatatlan. Somogyi válaszában aztán alaposan rájuk olvas, bemutatja a rossz üzletet a maga meztelenségében s azt mondja, hogy a miniszterium is, az Eötvös-alap is jóhiszeműen bár — hiszen nem pénzügyi szakférfiak, — de lépre mentek. A kit közelebbről érdekel a vita, olvassa el a *Népnevelők Lapja* f. évi 35, 38. és 39. számait, s a mi fő, *ne biztosítsa* se magát, se más!

c) Könyvek.

○ **A szatmári izraelita népiskola története 1864—1902.** Irta *Halász Mór*. Ez a kis füzet hatyúdala az immáron államosított, virágzó izr. népiskolának. Megtudjuk belőle, hogy pl. 1892-ben 215 fiú és 180 leánytanulója volt, 1902. tanév végén 272 fiú és 332 leány. Egyébként igen fogypatós e kis füzet és az elmélkedő nem találja meg benne az okot, hogy miért kellett ezt a virágzó iskolát államosítani? Az iskola költségvetését nem mutatja ki. Ellenben megtudjuk, hogy a hitközség emeletes épületet vett s abban 7 tantermet rendezett be. A hitközség tetemes szubvenciót élvezett a várostól. 1873 óta 3 tanítója után 1500 forintot, mely összeg fokozatosan növekedett: 1874-ben tanítónként 42 frt, 1885-ben 100 frt, majd 1896-ban 200 frt lakásbér, és 35 frt. failletményen egyénenként. A nőtanítók számára egyenként 400 frtot, tehát 1200 frt subventiót szavazott meg a város. Tandíj fejében a legutóbbi tanév folyamán 2250 korona folyt be. Látni való, hogy a személyi kiadások javarészt a város fedezte, a dologi kiadások bőven megtérültek a tandíjakból! Valóban megáll az ember esze, hogy akad jóérzésű zsidó ember, s hogy akadnak vezető férfiak, akik megbocsáthatatlan könnyelműséggel prédául dobják oda virágzó iskolájukat. Hát ennyire van a zsidó önérték? Ennyire kiveszett belőlünk a zsidó öntudat, hogy gyermekeink zsidó nevelése és taníttatása érdekében a szó szoros értelmében vett „*legkisebb áldozatot*” sem tudjuk vagy akarjuk meghozni? Mert hogy a szatmáriaknak alig kellett is valamit áldozniok, annak bizonyosság a fent irt füzet. Itéljen felettük a mennyben lakó jószágos Isten!

+ **Einheitliche Präparationen für den gesamten Religionsunterricht**, von Gebrüder Falke, Herman Schrödel, Halle, 7 kötet. Keresztény emberek derék munkája. Az első kötet az alsóbb osztályok bibliai anyagát adja, a 2. a III. és IV. oszt. bibliai történetek, a 3. kötet az V. VI., illetőleg a középiskolák alsóbb osztályainak tananyagát öleli fel. A többi részek az evangélikus iskoláknak szánvák, bár az első három kötetben is foglalkozik az új testamentummal. Előszavában a hittanítás methodikájával foglalkoznak a szerzők. A hittanító legyen minden órában tisztában a bibliai anyag alapvető jelentőségével és szemléltető erejével: „in jeder Religionsstunde mache man durch Anknüpfung an eine Geschichte, einen Spruch u. s. w. als einem vorzüglichen Veranschaulichungsmittel religiöser u. sittlicher Wahrheiten den ausgiebigsten Gebrauch.“ *Tanmenete* ez: 1. Tárgyi előkészítés, melylyel az új anyagot a régihez fűzzük s a szükséges szemléleti és tárgyi vonatkozásokat megvilágítjuk. 2. A tanító a gyermek felfogási erejéhez mért módon elmondja a bibliai mesét, mindig — ha csak tárgyi vagy nyelvi ok nem szól ellene — a biblia szavaival. 3. A tartalom fejlesztése kérdések alapján. A főbb momentumok egybefoglalása. Szakaszokénti elbeszélgetés. A tartalom megbeszélése s a tanult versek és mondások alkalmazása, esetleg az életviszonyok figyelembevételével. 4. Az elbeszélés teljes,

egyfolytában való elmondása. Az egyes jeleneteknek képekben való bemutatása. Az ábrázolt jelenetből mondja el a gyermek a bibliai mesét a maga teljességében. Idézetek, (mondások, vers) felujtása. — *Ábrahám hivatását* pld. ilyen módon adja (vázlatosan adjuk vissza): Utasítja a tanuló, hogyan állítsa szembe Ábrahámot a növekedő pogányokkal. Az emberek szaporodása magával hozza, hogy megoszoljanak, több-felé telepedjenek le. Nevezeték — szemléltetés — utakat, szomszédos községeket! Ezek hazánkhoz tartoznak! Most nevezeték idegen országokat, népeket. Bizony van még sok más ország és nép is. Így volt az akkoron, régen is: Így Babylonia, Egyptom. — Hova megyünk mi szombaton? Mit mivelünk az isten házában? Hej, az akkori ősi emberek nem így cselekedtek, imádták a napot, a csillagokat, még az állatokat is, ezek az emberek, gyermekeim, pogányok voltak. Egészen más milyen ember volt Ábrahám. Kit akart ő szolgálni, kinek engedelmeskedni? Ide jutván, elbeszéli a tanító az istentelen pogány emberek és a jámbor Ábrahám meséjét. Az elbeszélés és elbeszéltes folyamán az ellentétek szembeállítására nagy gond fordítandó. A szülőföldtől való megválás s a hozzá való ragaszkodás, az ismerősöktől való elszakadás, a megszokott napi munka, vonzódás a családbeliekhez, mind igen megkapó dolgok, amelyek az érdeklődést emelik, s az érzelmeket erősen hangolják. — Elmondják a szerzők azt is, mely szavak vagy mondás vésendő emlékezetbe, végül, hogyan kell a képet bemutatni, szemléltetni, magyarázni. Rámutat, hol kell összefoglalást adni, miként kell a teljes elbeszélést elmondani. — A legjobb lelkiismerettel ajánlható e könyv tanítók számára segédkönyvül. Megismerik belőle a hittanítás igazi, módszeres eljárását.

= **Az alvás és álomtünemények ismertetése.** *Bokor Sándortól.* Kapható szerzőnél Bpsten, Szigetvári-u. 17. III. kiadás. Fáradságos obszervációra és kísérletre — 12 évi megfigyelés — alapított igen érdekes lélektani munka. Eredeti nyomozás eredménye, a mely az alvás és álomtünemények mibenlétét, okát, lefolyását s főként az álomlátás tüneményét ismerteti s igen tanulságos analysissal világítja meg állításait. II. része a vízióval, hallucinációval és hypnosissal foglalkozik. A díszes kiállítású kötet ára 1 korona. Jótékonyt is gyakorol, a ki megveszi, mert a mű szerzője már fiatal tanár korában teljesen elveszítette szemevilágát s még így is tollával keresi kenyerét.

Egy új számoló-gépről. Diebold Károly, soproni néptanító, egy minden tekintetben új és eredeti számoló-gépet talált fel, mely — azt hisszük — rövid időn belül tért fog hódítani a népiskolák I. osztályaiban.

Miután a szóban levő új taneszköz Magyar-, Német-, Franciaországra és Ausztriára nézve is szabadalmat nyert és mivel az Orsz. Bizottság utolsó ülésén is nagy tetszéssel fogadták, azt hisszük, nem lesz felesleges ennek az igazán *magyar* találmánynak rövid ismertetése.

A Diebold-féle számológép maga 1 méter hosszú szekrényke, melynek elő-résztét 20 drb 1 dm². nagyságu bádog nyelvecske képezi, melyek alatt 20-féle jól sikerült kép látható. A képek a szekrény belsejében levő két henger előre és visszacsavarása által jelennek meg és tűnnek ismét el.

Bátran elmondhatjuk, hogy a különböző számcsoportok szemléltetésére ehhez fogható taneszközünk eddig még nem volt.

A képek a nevezett, a pontok pedig a nevezetlen példák szemléltetésére valók, a mi a szó- és írásbeli számvetés közt *természetes* átmenetet teremt. Alljon itt ennek megértése céljából egy példa. — Ha egy tojás 3 fillér, mennyibe kerül három tojás? Most a gép felső részén megjelenik 3 tojás, alatta pedig 3×3 fillér így:

○ . . . | ○ . . . | ○ . . . | Azt hisszük, ez igazán kézzel fogható. Egy példa a számok összehasonlítására. Kérdés: mennyivel több 7 a négyenél? Felül 7, alul pedig 4 pont van, melyek közt egy piros lecsapó látszik, így: ||

Igen sikerült a gépre alkalmazott méter és az azzal való számolás is.

A számológép tartós anyagból (fa és bádog) készült és vagy állványra állítható vagy a falra akasztható. Ára 25 korona. Megrendelhető Diebold Károly tanítónál, Sopronban.

EGYESÜLETI ÉLET.

Tudósítás.

A közp. választmány f. é. szeptember hó 25-én ülést tartott, melyről a következőket jelentjük:

Elnök: Kornfeld Gyula.

Jegyző: Hajnal Jakab.

Jelen voltak: Adler Simon, Bárd Rezső, dr. Braun Salamon, Csukási Fülöp, Erdős Adolf, Győri Adolf, Mandl Bernát, Maislis Ferenc, Mendl Lajos, Pfeiffer Ignác, Reif Jakab, Révai Miksa, Schichtancz Ármin, Singer A. Henrik, Székely Lajos és Wolf Ármin.

Távollétüket kimentették: Halász Nátán, Kuttner Miksa és Lederer Abrahám.

A tárgyalás a következő rendben folyt:

1. Elnök üdvözlí a hosszú szünet után első tanácskozásra megjelent tagokat és részletes jelentést tesz a szünidő alatt előfordult egyesületi ügyekről, nevezetesen:

a) Lederer Abrahám tanár urat baleset érte, mely miatt több napon át beteg volt; de ma már egészsége helyreállt. — A választmány örömmel veszi tudomásul, hogy a Gondviselés minden komolyabb veszélyt elhárított szeretett nesztorunkról.

b) A szünidő alatt Bleyer Izsák miskolci tagtársunk és Kertész Ármin választmányunk egykori tagja, fővárosi magániskola-tulajdonos, elhaláloztak. — A választmány mély részvétének jegyzőkönyvileg ad maradandó kifejezést.

c) Hirtelen beállt szükséglet folytán Radó II. oszt. magyar olvasókönyvéből utólagosan új kiadást kellett rendezni. — A választmány ezt tudomásul veszi.

d) Radó Vilmos igazgató az árva-alap javára 30 koronát adományozott. Köszönettel vétetik tudomásul.

2. A beérkezett kérvények beható tárgyalása után a választmány az alapszabályok értelmében a következő segélyeket szavazza meg:

Özv. Bleyer Izsáknénak, Miskolcon, özvegyi segély címén 400 koronát; özv. Kertész Árminnénak a kért 400 korona özvegyi segélyt a választmány nem szavazta meg, mivel bold. férje az egyesület kötelékébe történt belépésekor már túlhaladta az 50. életévet.

Ezeken kívül megszavazott a választmány *betegsegély címén* három vidéki tanítónak összesen 170 koronát; *rendk. segély címén* pedig összesen 280 koronát; két kérvényezőt pedig a választmány kénytelen volt alapos okokból mellőzni.

3. Elnök jelenti, hogy a ministeriumból a felterjesztett alapszabálymódosítások jóváhagyás nélkül érkeztek vissza, minthogy a ministerium három rendbeli változtatást követel.

A közp. választmány a követelt változtatásokat nem lényegbe vágóknak, hanem csak stílusoknak ismervén el, elhatározza, hogy a közgyűlés által adott felhatalmazás alapján Pfeiffer Ignác volt közgyűlési előadó a stílusmódosításokat megtegye, mire az elnökség a módosított alapszabályok jóváhagyását újból fogja kérelmezni.

4. Elnök ismerteti a „Gazdák Biztosító Szövetkezeté”-nek az „Eötvös-alap”-pal kötött szerződését; egyben előadja, hogy nevezett biztosító-társaság e szerződés értelmében egyesületünket is felszólította, hogy tagjainkat biztosítási ügyletek kötésére buzdítsuk.

A választmány tekintettel arra, hogy az ilyen működés alapszabályszerű munkásságunk keretén kívül esik, a tárgy felett napirendre tér.

5. Az egyesület kötelékébe való felvételre jelentkeztek: *Nyitrai Zsigmond*, Jankovácon; *Steiner Fülöp*, Trencsén-Várnán; *Miklós Simon*, Nyitra-Zsámbokré-

ten; *Schönberger Mór*, Nagy-Megyerén; *Wirth Henrik*, Nagy-Mártonban és *Szabó Lipót*, Csurgón.

A választmány felhatalmazza az elnökséget, hogy ezek részére a felvételi okmányokat kiállítsa, a mennyiben az alapszabályok feltételeinek megfelelnek.

6. *Stier Ignác*, Mosonyban működő kartárs bejelenti, hogy az ottani izr. nőegylet pártoló tagjaink sorába lépett.

A választmány ezt örvendetesen tudomásul veszi és *Stier Ignác* tagtársnak köszönetet szavaz.

7. Elnök indítványára a választmány úgy mint minden évben, most is 30—30 koronát szavaz meg a „Tanítók Háza“-nak és az „Izr. Tanítóképző-intézet“-nek tápjegyek beszerzésére.

8. *Csukási Fülöp*, alelnök beható okadatolással indítványt terjeszt elő, egy oly intézmény létesítése tárgyában, mely az eddig szokásos fürdősegélyek helyett arra szoruló tagtársaink számára a szünidőben az üdülést megkönnyítse. A részletek megbeszélését és egy teljes tervezet kidolgozását bizottságra kívánja bízni. — Többek pártoló hozzászólása után a választmány a bizottság tagjaiul *Adler*, *Bárd*, *Csukási*, *Győri* és *Tolnai* választmányi tagokat küldi ki azzal, hogy beható tanulmányozás alapján alkalmas javaslatokat terjeszzenek elő.

9. Elnök jelenti, hogy a szeptember 15-én lejárt magyar nyelvtani pályázatra 4 pályamunka érkezett be a következő jelígekkel:

- a) *Nyelvet és ne nyelvtant tanítsunk.*
- b) *Nincs szebb nyelv a magyar nyelvénél,
Lágyan csendül hangja,
Mint a messze rónaságon
A puszták harangja.*
- c) *Minden ember legyen ember és magyar.*
- d) *A jónál van jobb is.*

A birálatra nézve elnök az elnökségi tanácskozásból kifolyólag azon javaslatot terjeszti a választmány elé, hogy bizza meg újra az eddig is teljes megalapozással működő bíráló-bizottságot, nevezetesen *Ózer Zsigmond*, *Schichtancz Armin* és *dr. Braun Salamon* urakat a most beérkezett pályamunkák megbírálásával. De minthogy a jelenlevő *Schichtancz* és *dr. Braun* urak a választmány kérelme ellenére is e tisztséget újból elvállalni nem hajlandók, beható tanácskozás után a választmány elhatározza, hogy a munkákat egy-egy vidéki és egy fővárosi kartársnak adja ki bírálatul, kik külön külön részletesen okadatolt írásbeli birálatot küldjenek be az elnöknek. Ezen birálatok alapján, a későbbben kijelölendő előadó felvilágosításai mellett, a pályamunkák felett a választmány fog dönteni. A 3 bíráló kijelölését a választmány az enökre bizza.

10 *Csukási Fülöp* jelenti, hogy biblia-történetének I. részét október hó folyamán fogja benyújtani, a többi két részt pedig 1903. január 1-ig. — Tudomásul szolgál.

Levelezés.

Az Orsz. Izr. Tanítóegyesület tek. Elnökségének.

Örömmel értesítem a tek. Elnökséget, hogy a helybeli izr. nőegylet f. hó 21-én tartott választmányi ülésén megkeresésem folytán jegyzőkönyvileg elhatározta, hogy 1902. szept 1-től kezdődőleg az „Orsz. Izr. Tanítóegyesület“ pártoló tagjai sorába lép és az ez évre járó tagsági díjat beküldi.

Moson, 1902. szept. 22-én.

Haan Fanni,
egyesületi elnök.

Stier Ignác,
egyesületi titkár.

1902. évi szeptember hóban tagsági díjat fizettek:

A) Pártoló tagok:

	kor.		kor.
Adler Gyula, Budapest ...	10.—	Dr. Goldziher Ignác, Budapest	10.—
Abel Bernát, Budapest... ..	10.—	Izr. iskolaszék, Balassa-Gyarmat	10.—
Dr. Bacher Vilmos, Budapest ...	10.—	Izr. nőegyesület, Moson	10.—
Boschán Jakab, Budapest ...	10.—	Kohn Arnold, Budapest	10.—
Dr. Ernyei Mór, Budapest ...	10.—	Oesterreicher József, Budapest	10.—
Glasner József, Budapest ...	10.—	Schmiedl Albert, Budapest... ..	10.—

B) Rendes tagok:

	f. é. kor.	Hátr. kor.		f. é. kor.	Hátr. kor.
Brett Mór, Balassa-Gyarmat.	4.—	—	Kohn Mór, Pécs	8.—	—
Czitrom Jakab, Belényes ...	8.—	—	Serlegi Márk, Csurog	4.—	—
Friedmann József, Kálóz ...	2.—	6	Solt Samu, Rózsahegy	8.—	—
Gottlieb Márk, Ungvár ...	4.—	4	Schusdek Sándor, Nagy-Bittse ...	8.—	—
Hahn Dávid, Budapest	8.—	—	Stein Dávid, Rákos-Palota	—	4
Klein Izrael, Ada	6.—	2	Tauszky Sámuel, Budapest	4.—	—
Kacz Henrik, L.-Szt.-Miklós	8.—	—			

Bárca-gyűjtés:

	kor.
Bernhard Mór, Trencsén	5.10
Serlegi Márk, Csurog	4.—

Gyűjtés az árva-alap javára:

	kor.
Radó Vilmos adománya	30.—
Schill Salamon adománya	12.50
Sásvári Béla, neje szül. Czeller Sarolta nevére tett 200 kor. alapítvány első részlete	20.—

Adományok:

	kor.
Mendl Lajos, tanár, Budapest	30.—

Budapesten, 1902. augusztus hó 25-én.

Győri Adolf,
pénztáros.

Értesítők.

Ismerteti: *Rózsa Ede.*

27. *Értesítő a székesfehérvári izr. vallásköztség elemi iskolájáról s a vallásköztség felügyelete alatt álló hitoktatásról.* Kiadja: a tanító-testület. A tanulók létszáma 214 volt, fiú 118, leány 96. Egész tandíjat fizetett 58, felet 51, negyedét 58, semmit 47. Előmenetel szerint volt 50 kitünő, 55 jeles, 58 jó, 13 elégséges, 38 elégtelen. 199 tanuló mulasztott összesen 5202 félnapot. Igazolatlan mulasztás nem fordult elő. A tanító-testület 7 tagból állt. A tananyagot teljesen feldolgozták. A II. osztályban 82 verset fordítottak. A III. osztályban 10 fejezetet kihagyásokkal. A IV. osztályban 13 fejezetet szintén kihagyásokkal. Más intézetekbe 175 zsidó tanuló járt, kiknek hitoktatásáról a hitköztség szintén gondoskodott. Kiadványainkat használták.

28. *A szombathelyi izr. elemi iskola értesítője.* Közli: *Kardos Samu,* igazgató. Függelékül: *Kimutatás a középiskolai hittanításról.* Közli: *Dr. Bernstein Béla,*

főrabbi. A tanítótestület, mely 6 tagból áll, ez idén nagy és szép ünnepély keretében ülte meg *Kőrösi József* kartársunknak 25 éves működési jubileumát. Az ünnepélyen nagy és diszes közönség jelent meg, sok küldöttség tisztelgett a jubilánsnál és számos beszédet intéztek hozzá. Az ünnepély diszpontja *dr. Bernstein Béla, főrabbinak* beszédje volt, ki a tanítót a bányászhoz hasonlítja, a ki alászáll az akna mélyébe, hogy nemes ércet hozzon napfényre a természet titkos öléből, de sok-sok salakot kell neki kibányászni, míg a tiszta fémhez jut. A tanító is leszáll a gyermeki lélek mélyébe, keresi az igazi ércet és nem rettent vissza nehéz munkájában a sok salak, melyet el kell távolítania, míg kellő eredményt mutathat föl. És valamint a csillogó ékszernél, melyet fölteszünk, nem látjuk a bányász izzadságos, keserves munkáját és azért könnyen meg is feledkezünk róla, úgy az ismeretek koronájával ékeskedő gyermeknél sem az tűnik szemünkbe, mily fáradságos, küzdelmes munkát végzett a mester, míg a nyers anyagot így kialakította, hanem csak a diszes eredmény. Bizony a tanító önfeláldozó munkáját nem tudja igazán felbecsülni más, mint a ki maga tapasztalából ismeri annak minden ága-bogát, saját küzdelméből annak szövevényes részleteit. A felekezeti néptanítónak különösen nagy és nehéz a munkája, mert ő egy sajátlagos osztályérdeket szolgál ugyan, de azért a nemzeti törekvések szent érdekét szem előtt tévesztenie nem szabad és neki hálával és elismeréssel tartozik nemcsak a vallás, de a haza és az emberiség. „A midőn tehát köszönettel tartozunk Önnek, t. tanító úr — így végzé a beszédet — hogy alkalmat szolgáltatott nekünk a saját ünnepével a tanügy közös ünnepére, azt kívánjuk, hogy ama jól kiérdemelt elismerés virágaihoz, melyeket ma nyujtanak Önnek hálás tanítványai, tisztelői és barátai, évről-évre még hosszú időn át fűződjék hervadhatlan babér, mely megkoszorúzza Önt a vallás, a haza és az emberiség szent nevében.“

Az intézetnek összesen 226 növendéke volt. Az előmenetel ez volt: kitünő 26, jeles 48, jó 76, elégséges 29, elégtelen 45, vizsgálatlan maradt 2. Teljesen tandíjmentes volt 31, részben 41. Tankönyvet kapott 46, ruházatot 37. A tanítás rendben folyt le. A bibliából 52 fejezetet fordítottak mind a 4 osztályban, némi kihagyásokkal. Kiadványainkat használták ugyan, de csodálkozásunknak adunk kifejezést, hogy Egyesületünk imakönyvet ki akarják küszöbölni, hogy helyette egy bécsi kiadó imakönyvét használják. Pedig meg vagyunk róla győződve, hogy a mi imakönyvünk legalább olyan jó, mint amaz, ha — nem jobb.

29. *A tata-tóvárosi izr. népiskola értesítője.* Beiratott 100 gyermek, évközben kimaradt 6. Más vallásu volt 4. Jelest kapott 34, jót 38, elégségest 13, elégtelent 9 tanuló. A tanítás eredménye elég jó volt, de *Vilhelm József* igazgató mégis panaszkodik a gyermekek *indokolatlan mulasztása* és a *későn jövés* fölött, a mi az utóbbi időben már nagy mérveket kezd ölteni és kifejti, hogy kénytelenek lesznek a hatóság segítségét igénybe venni. A tanítótestület 3 tagból áll. Bibliafordítás a III. osztályban kezdődik, a hol 3 szidrát tanítanak, a IV. és V.—VI. osztályban pedig 22 fejezetet. Egyesületünk kiadványait használják.

30. *A veszprémi izr. népiskola és a vele egybekapcsolt ismétlő-tanfolyam értesítője.* Az iskolaszék megbízásából összeállította: *a tanítótestület.* Beiratkozott összesen 185 tanuló, évközben kimaradt 7, maradt 78 tanuló. Fiú volt 79, leány volt 99. Egész tandíjat fizetett 83, fél díjat 25 és negyed díjat 29 tanuló, a többinek a hitközség egészen elengedte a tandíjat. A tanítótestület 8 tagból áll. Bibliafordításból vettek a II. osztályban 200 verset, a III. osztályban 487 verset, a IV. osztályban 504 verset, az V. osztályban 628 verset. A tanulók előmenetele szerint volt 24 kitünő, 32 jeles, 66 I. rendű, 18 II. rendű, 12 pótvizsgát tehet. Az ismétlő-tanfolyam 3 osztályból

állt. Az I. osztály 8, a második 8, a harmadik 6 növendékkal. Kitűnőt nyert ezek közül 7, jelest 5, I. rendű lett 9, II. rendű 1. Kiadványainkat használták.

31. *A zombori izr. népiskola értesítője*. XIV. évfolyam. Ezen intézetben is szép ünnepélylyel végződött az iskolaév. *Brauner Adolf*, ki 35 év óta lankadatlan ügybuzgalommal és kiváló sikerrel működött, ez iskolaév végén nyugdíjba ment.

Az iskolának a lefolyt évben 104 növendéke volt, 59 fiú és 45 leány. Más vallású volt 15. A tanulók előmenetele szerint volt 9 kitűnő, 29 jeles, 45 I. rendű, 9 II. rendű, 12 kimaradt. Az iskola szegénysorsú növendékeit a hitközség nemcsak a tandíj fizetése alól mentette föl, hanem a szükséges tankönyvekkel is ellátta, ezenkívül az izr. nőegylet a zord idő kezdetén téli ruhákat osztott ki közöttük. A tantestület 4 tagból állt. A tanítás eredménye kielégítő. Egyesületünk kiadványait használták.

32. *A pozsonyi orth. izr. hitközség által fentartott kereskedelmi szaktanfolyammal egybekapcsolt nyilvános polgári iskola értesítője*. Közli *Oesterreicher Miksa* igazgatótanár. XVI. évfolyam. Beiratott 136 növendék, ezek közül kilépett 5. Más vallású volt 17. A tanári testület 13 tagból állt. A feldolgozott tananyag túlnagy. A kitűzött célt teljesen elérték.

33. *A vágujhelyi állam. segélyezett nyilvános izr. reáliskola XL. évi értesítője*. Közli: *Altmann Jakab*, igazgató. Mint a lefolyt iskolaév értesítőjéből látjuk, a „*Vágujhelyi magy. izr. középiskolai egyesület*“ hozzájárulásával az alreáliskola fejlesztésének kérdésével kezdenek foglalkozni. Hogy felekezetiünk ezen egyetlen reáliskoláját minél hathatósabban támogathassák, felkéri nevezett egyesület tagjait, hogy ismerőseik körében új tagokat gyűjtsenek az egyesületnek. Hogy ezen intézmény mennyire érdemli a támogatást, elég rámutatni arra a körülményre, hogy ezen iskola milyen kulturmissziót teljesít ott fenn a tót hegyek közt, és hogy ott a magyarság védbástyájának mondható. De tisztán zsidó felekezeti szempontból itélve meg az iskolát, azt látjuk, hogy a vallásos érzés és a zsidó tudomány fejlesztésére is kiváló gondot fordít; működésével kivívta magának a magyarság és a zsidóság elismerését és háláját.

Az elmúlt évben 164 növendéke volt az intézetnek. Zsidó vallású volt 134, róm. kath. 24, ág. ev. 6. Anyanyelvre nézve volt 17 magyar, 121 német, 26 tót. Előmenetel szerint volt jeles 14, jó 34, elégséges 79, egy tantárgyból elégtelen 16, két tantárgyból elégtelen 6, több tantárgyból elégtelen 15. A tanári testület 9 tagból állt. A tanítás már a módosított középiskolai tanítási terv szerint ment végbe és az eredmény kielégítő volt. A végzett tananyagból közöljük a hittant. I. osztály. Bibliafordítás: M. II. k. 14. 13—16. fejezetig. Isten kinyilatkoztatása. — Történet: A világ teremtésétől Mózes haláláig. — Ima: Az imarendszer begyakorlása. Fordítás. Hálaimák. — Hébernyelvtan: A betű és számrendszer. Héber írás. — II. osztály. Bibliafordítás: M. III. k. 9. 10. 11. 19. 23. 24. fejezet. — Történet: Józsuától Salamon király haláláig. Ruth és Jób története. — Ima. Fordítás. — A fő- és félünnepek, a böjtnapok. A héber naptár. Szertartások. Héber írás. — III. osztály. Bibliafordítás: M. IV. k. 10—13. 16. 20—22. fejezet. — Történet: Sámuelától a babyloni fogságig. — Az imák beosztása időre és tartalomra nézve. A szt. írás beosztása és a szt. könyvek rövid tartalma. Szertartások. — A magánhangzók a seva, a hangjelek. Héber írás. — IV. osztály. Bibliafordítás: M. V. k. 1—6. 13. 16. fejezet. Szemelvények Pirké abathból. Zsol-tár: A zarándok énekei. — Történet: A babyloniai fogságtól a talmud befejezéséig. — Ima: A 13 hitcikk, a tefilin, talisz, mezusa parancsa. Előimádkozás az étkezés utáni imánál. Az imarendszer. — Héber nyelvtan. Héber írás.

Könyvismertetés.

Az írás tanításának módszere. Tanítók és a művelt közönség számára írták *Erdős Jakab* polgári iskolai igazgató Baján és *Erdős Adolf*, székesfővárosi tanító. 8° 91 oldal. Ára 2 korona. (Barta Lajos könyvkereskedése, Budapest. 1902.)

A mai népiskola tantárgyai között az írás a hamupipőke szerepére jutott. Alig-alig törődnek vele. Mellékes szerepe van az írva olvasásnál és alárendelt eszköznek tekintik a helyesírás és fogalmazás tanításánál. Pedig a tetszetős és gyors írás elsajátítása öncél és a népiskolai tanítás kitűzött céljai között egyike a legfontosabbaknak, melyre az életben minden embernek egyenlően szüksége van. A régi iskola még kellő súlyt fektetett az írás tanítására; ma azonban még a tanrenden kitüntetett szépírási órákat is alig tartják be és ha igen, nem a tárgy fontosságához méltó komolysággal és legritkábban a kellő hozzáértéssel. Főlösképpen tartom itt részletesen kimutatni, hogy ez nem helyes és hogy a gyors és tetszetős írás elsajátítása oly fontos gyakorlati cél, melyet sem a népiskolában, sem a polgáriban, de még a középiskolában sem szabadna elhanyagolni.

Az írás tanításának kérdésével két ízben foglalkozott a tanítóvilág az utolsó évtizedekben. Először, mikor az ütemezést német mintára nálunk is meghonosították, másodsor pedig, mikor az állóírás divatja foglalkoztatta egész Európa tanító világát. Mindkét esetben azonban gyorsan muló volt az érdeklődés. Az ütemezést ugyan folytatják azóta is, az állóírás sem tűnt el egészen még az iskolai füzetekből, de maga az írás tanításának módszere mindkét mozgalomból keveset nyert, e tantárgy helyes tanításával még az állóírás körüli heves viták idejében sem igen foglalkoztak a tanítók.

A folyton szaporodó, sablonos szépírási füzetek között egynéhány évvel ezelőtt megjelentek *Erdős Jakab* és *Erdős Adolf* szépírási irkái: „A szépírás iskolája“ és „A rondírás iskolája“ címmel, melyek a megszokott szépírási mintáktól eltérőleg, az anyagot igazán módszeresen dolgozták fel. A szerzők alapos készültséggel és sok évi tapasztalatuk felhasználásával az írás tanítására oly utmutatásokat közöltek ezekben, melyeknek segítségével biztos eredményt lehet elérni. Konstruáltak egyszersmind egy ugynevezett „fektető“-t, mely az álló vagy dült írás kérdését végleg el fogja dönteni. Ez a fektető kemény papírlap a kellő felszereléssel, melyre a tanuló ráfekteti irkáját olyképen, hogy az ülésnél az állóírásnak a testtartásra vonatkozó minden előnye fentartható, az írott betű pedig mégis dült.

E szépírási irkák rövid idő alatt elterjedtek az országban és most szerzők az írástanításának módszerét vezérkönyvben is megírták. E vezérkönyv, mely tárgyát teljesen kimeríti, igazán hézagpótló. Irodalmunk az írás tanítását tárgyaló művekben még szegény, annál nagyobb örömmel kell tehát fogadnunk az előttünk fekvő vezérkönyvet, mely elméleti fejtegetéseiben tudományos színvonalra emelkedik és mégis végig a gyakorlati célt tartja szem előtt.

Fejtegetései könnyen érthetők, világosak, utasításai praktikusak és a gyakorlati néptanítót árulják el lépten-nyomon. A könyv hosszabb fejezetben foglalkozik az álló és dült írás kérdésével, a régen folyó vita egész anyagát rövid vonásokban tárgyalván és a problémát minden oldalról megvilágítván, végül pedig a kérdést a fektetővel oldja meg. Kitünőek még különösen az írási előgyakorlatokat és az anyag osztályonkinti felosztását tárgyaló fejezetek. A szövegbe nyomott képek és minták nagyban emelik a könyv értékét, kivitelük is tetszetős. A könyv minden tekintetben dicséretre méltó; nyelvezete magyaros és világos, előadási módja rövid és precíz, minden feleslegest mel-

lőző. A könyv nyomdai kiállítása is szép; szedés, nyomás és papir kifogástalan.

Kartársaink e rövid ismertetésből is láthatják már, hogy a könyv alapos tanulmányozást érdemel; megszerzését nem ajánlhatjuk eléggé. Minden tanító állandó hasznát láthatja és azért kívánatos volna, hogy egyetlen iskolai vagy tanítói könyvtárból se hiányozzék. Végül az érdeklődés további felkeltésére ideiktatjuk a könyv fejezeteinek címeit is:

Tartalom. I. Bevezetés. II. Az írástanítás rövid története. III. Álló, vagy dőlt írás? IV. Az iskolai higiénia egyéb tényezői. V. A világítás. VI. Az iskolapad. VII. A testtartás. VIII. A tolltartás. IX. Mi az írástanításnak célja és milyen tulajdonságokkal kell bírnia a tanítónak, hogy tanítása sikeres legyen? X. A jó és szép írás elsajátításának legfontosabb tényezői. XI. Carstairs-féle gyakorlatok. XII. A betűk kapcsolása. XIII. A szép írásnak kellékei. XIV. Az ütemezés. XV. Összefoglalás. XVI. Anyag a tollbamondáshoz. XVII. A VI. osztályu elemi népiskola tanítási terve. — *d.*

„Az apró emberek tudománya.“ Irta Ember János. Ára 2 korona. Budapest. 1904. Lampel Róbert (Wodianer F. és fiai.) Megjelent mint a „Népnevelők Budapesti Egyesülete“ tulajdonát képező Népnevelők könyvtárának 15—16. füzete.

Az „Apró emberek tudománya“ tartalmilag nem annyira az apró emberek tudományát tárja elénk, mint inkább jó tanítók, tehát felnőtt emberek tudását a tanítás terén, amennyiben az igazán kitünő, hivatásának magaslatán álló, lelkesült mintatanítókat varázsolja szemünk elé, a kiknél jobbakat képzelni sem lehet. Az apró emberek tudománya azt a szerepet játszza e könyvben, melyet a véső a művész kezében. A jól kezelt véső a holt kőbe is életet önt, ép úgy a jó tanító az apró embereknek való tudományával sikerült embereket nevelhet.

De ha az előttem fekvő könyv tartalma nem is felel meg a címében jelzett tartalomnak, a szerző által maga elé tűzött célnak annál inkább, mivel ha pl. mint megfelelő cím ez állt volna a könyv élén: „*A lelkes jó tanító tükré*“, vajjon ki vette volna-e könyvet? És ha véletlen lefizette volna érte a két koronát? vajjon el is olvasta volna-e? De Ember János igazán jó tanító! És a jó tanító ügyessége leginkább abban nyilvánul, hogy tanítása, előadása iránt érdekeltséget, figyelmet tud kelteni. Ezt mutatta most is „*Az apró emberek tudománya*“ című könyvével, mert a ki kezébe veszi, le nem teszi, míg tudnivágyát ki nem elégítette, minthogy az, amit Ember János a tanítónak szellemi táplálékul nyújt, nemcsak izletessége folytán, hanem változatosság tekintetében is előnyösen elüt a mindennapiságtól. Eredeti módon tanít, de annál hathatósabban vezet, irányít, meggyőz, lelkesít, bátorít, felvilágosít és játszva képesíti a tanítót, még az öregebbet is jól tanítani, célszerűen nevelni. Sok évi tanítói és tanfelügyelői működése alatt megismert tanítókat mutat be könyvében oly élethűen, mint a tükör és nem átalja a tapasztalt ferdeségeket is bemutatni, hadd lássuk, mit kell utánoznunk és mitől tartózkodnunk. Ezekben csak általánosan akartam jelezni az előttem fekvő könyvnek tartalmát, mely irányával a magyar paedagogiai irodalomban jelenség számba megyen és hivatva van tanügyi köreinkben nagy figyelmet kelteni.

E könyv az elemi népiskola feladatairól vonzóan értekezik; nem annyira előad, mint fejteget. Fejtegetéseinek eredményeként odaállítja a leszűrt igazságokat és helyes módokat. Nincsen kérdés, nincs tantárgy, mely elől kitérne és így könyve minden tanítónak kitünő *utmutatója* lehet az összes népiskolai tantárgyak tanításában, a melynél elevenebb és hatásosabb még a német irodalomban sem található. Egyes megkapó kijelentések igazán megérdemlik, hogy azokat minden tanító naponként olvassa.

A könyv kiválósága leginkább abban rejlik, hogy gyakorlati tapasztalatokat nyújt. Semmi sincs benne ajánlva, a mit a buzgó tanító végrehajtani nem tudna. *Kartársak, vegyétek e könyvet, olvassátok és buzduljatok!*

Hajnal Jakab.

Dr. Blau Lajos. *Az ó-héber könyv.* Budapest, 1902. Ama hosszú könyvsorozatban, mely a Budapesti Országos Rabbiképző-Intézet által minden zsinagogai újév körül kiadott szeminariumi értesítő kapcsán már eddig is napvilágot látott és mely a magyar zsidó tudományos irodalmat oly becses munkákkal szaporította, nincs egy sem, mely hivatva volna a zsidó tanítóvilágnak figyelmét is ugy magára vonni, mint a fent idézett könyv, mely dr. Blau Lajos, a nagytudományu szeminariumi tanár tollából eredt és e napokban lett szétküldve.

Egymaga a szükszavu felirat is: „Az ó-héber könyv“ igen alkalmas arra, hogy minden törekvő és a tudománnyal haladó zsidó tanítóban, ki ifjuságunk előtt a legrégibb héber könyvnek, a bibliának *első* magyarázója, azt a vágyat keltse, hogy e könyv tartalmával megismerkedjék és valóban mulasztást követne el az a kartárs, ki nem siet, hogy annak elolvasására szert tehessen.

Rendkívül becses adalék ezen könyv az ó-kori általános és különösen az ó-héber kulturtörténethez és bold. *Löw Lipótnak* 1870-ben kiadott „Graphische Requisiten und Erzeugnisse bei den Juden“ című hasonirányu tanulmánya óta nem jelent meg munka, mely ezen érdekes themát oly nagy eruditióval és az összes forrásoknak oly kimerítő felhasználásával tárgyalná, mint az előttünk fekvő, 174 oldalra terjedő könyv. A mellett e munkának Löw könyvével szemben az az előnye, hogy az ezen tárgyra vonatkozó, azóta felfedezett kútfőket és megjelent tanulmányokat is értekezésének keretébe belevonhatta.

Nekünk zsidó tanítóknak e könyv már azért is felette tanulságos, mert *sok előttünk új és igen érdekes ó-kori zsidó iskolai adatot találunk benne*, mint pl. a 19., 37., 61., 81., stb. lapokon és mivel általa a héber archaeológiának azon ágáról teljes képet nyerünk, mely a biblia kül- és belső alakjának keletkezését a jelenlegi kialakulásáig, valamint a Thora irására és megőrzésére szolgáló tárgyakat világosan bemutatja.

Ha ezen rovat szüken kimért tere nem korlátozna bennünket, ugy szivesen adnánk e műből mutatványul egynehány kivonatot, de azt hisszük, hogy kartársainkban már ugy is kellő kíváncsiságot ébresztettünk e ritka munka iránt, mely igazán megérdemli, hogy a legszélesebb szakkörökben terjedjen.

Mandl Bernát.

Képes Phonomimika. Irta Munkácsi (Zsurek) Antal. Megjelent Ungvárt, 1902. 8° 48 old. Ára 1 K.

A mindinkább utat törő phonomimikai módszernek egy újabb vezérkönyve ez, melyet szerző angol forrásmunkák és részben Tomcsányiné könyve után irt, amennyiben szintén a nyomtatott betük tanításából indul ki. Mig Tomcsányiné azonban egy-egy taglejtéssel segít a betút a gyermek emlékezetébe vésni, addig a szerző képekkel akarja ezt elérni. A képek künn függnék a táblán és ezeknek szemlélése erősebbé, élénkebbé tegye a tanult betű hangjának megrögzítését úgy, hogy az alak és hang között sokkal közvetlenebb lesz majd az összefüggés. E mellett szerző az irva-olvasás tanítását ez által össze akarja kötni a beszéd- és értelem-gyakorlatokkal, ugyszintén a magyar nyelv tanításával, mit a közölt történetek, mesék érdekes voltánál fogva bizonyára el is ér.

B. V.

Daloskönyv. Izraelita iskolák számára. Irták Szegfi A. és Erődi B. Budapest, 1903. 8° 140 old. Ára 2 k. (Wodianer F. és fiai kiadása.)

Szegfi Alfréd, a dohány-utcai templom énekkarának vezetője és Erődi Béla, polg. isk. énektanár régi hiányon segítettek, midőn izraelita iskolák számára oly terjedelmes énekkönyvet adtak ki, melyben a héber egyházi dalok mellett ott találjuk a régi és újabb keletü magyar népdal kincsnek színét-javát. Az egyes énekek átírása meglehetősen sikerült, amennyiben alkalmazkodik a gyermek hangmagasságához és énektudásához. Az énekek úgy vannak kiválogatva, hogy találunk benne minden alkalomra szólót, részint maguk a szerzők átírásában, részint kiváló hazai és külföldi énekszerzőktől. Az énekszövegek is alkalmasak az iskolában való használatra. De épen mert az anyag kiválasztását dicséretes módon végezték a szerzők, nem nyomhatjuk el a kérdést, hogy az *izraelita* iskolák számára írott könyvben, hogyan foglalhat helyet Rákóczy Ferencz imádsága, melynek szövege tisztán keresztény jellegű? A héber szöveg magyar átírása is nagyon következtelen, mi mindenesetre hiba és a következő kiadásban kijavításra szorul még. A könyv tartalmának bőségét illetőleg utalunk a lapunk e számában megjelent hirdetésre, a hol az összes énekek fel vannak sorolva. B. V.

A magyar helyesírás szabályai szójegyzékkel. Iskolai használatra összeállította *Balassa József*. Ára 30 fillér. 8° 33 old. Helyesírásunkban az Akadémia újabban átvizsgált és kiadott szabályai nagy változást nem tettek ugyan, de legalább egy időre állandóságot teremtettek s egyes részletekben engedtek az írók óhajításainak s egyszerűsítették azt, a mi könnyen egyszerűsíthető. Az iskolában már a legalsó osztály tanulóinak is meg kell szokniok a helyes magyar írást és teljes biztossággal kell a szabályokat alkalmazniok. Ezt a célt szolgálja ez a füzet, melyben a szerző rövid és könnyen érthető szabályokba foglalta helyesírásunk rendszerét; azután megmagyarázza és példákkal megvilágítja e szabályokat úgy, hogy a tanuló könnyen megszokhatja alkalmazásukat. Az egyes kétes kérdésekben a gondosan és figyelemmel összeállított *szójegyzék* tájékoztatja használóját. A szabályok úgy vannak összeállítva, hogy a nagy közönség is könnyen használhatja a könyvet, de a tanítónak szinte nélkülözhetetlen ez a kis füzet, mert a folyton ingadozó írásmód közepette biztos és helyes utmutatóul szolgál. A füzet a Franklin-Társulat kiadásában jelent meg, de minden könyvkereskedésben kapható.

A Felvidéki Magyar Közmívelődési Egyesület évkönyve. Nem hiszszük, hogy államéletünk egyetlen ágában is léteznék annyi törvény és rendelet, mely csak papiron van meg és melynek végrehajtásával csak — hála érte jelenlegi kultuszminiszterünknek — a legutóbbi időben kezdenek törődni, mint közoktatásügyünk terén. Nem is szólva például arról, hogy az 1868-dik évi népoktatásügyi törvényben megállapított fizetési minimumot e törvénynek épen negyedszázados jubileuma alkalmából kellett újból törvénybe iktatni; ott vannak, hogy többet ne említsünk, a kisededóvról és a magyar nyelv kötelező tanításáról szóló törvények. (Ez utóbbinak szigorúbb végrehajtása ügyében Wlassics miniszter csak nem régiben adott ki ismét rendeletet.) Ezen körülmény bizonyára nagyban hozzájárult, hogy a magyarosodás oly lassú léptekkel halad előre és e haladás még lassúbb volna, ha egyes társadalmi tényezők nem sietnének az állam segítségére. Ilyen tényező a felvidéki magyar közmívelődési egyesület is, mely tartalmas évkönyvben számol be a múlt évben kifejtett működéséről. Az évkönyv, melyet Clair Vilmos, ismert hirlapíró, az egyesület főtitkára, a magyarság egyik legtevékenyebb előharczosa szerkesztett, felemlíti, hogy husz éves fennállása óta 55 kisededóvodát alapított és ma is harmincötöt tart fenn saját erejéből. Évenként 2000 vagyontalan

tót gyermeket részesít magyar nevelésben. Megjutalmazza a magyar nyelv tanítása körül érdemeket szerzett tanítókat. Nép- és közkönyvtárakat tart fenn. Ezen, szorosán a tanítás és nevelés körébe tartozó munkásságán kívül, szemmel tartja a nemzetiségi izgatásokat és minden tőle telhető eszközzel igyekszik törekvéseiket ellensúlyozni. Az egyesületnek évi kiadása meghaladja az ötvénezer koronát és bizony-bizony a vezetőségnek nagy feladatába kerül, hogy a szükséges összeget előteremtse. Kivánatos volna, hogy a társadalom minél jobban pártolná az egyesületet és így módot nyújtana annak, hogy honmentő munkásságát fokozottabb mértékben fejthesse ki. A.

Hírek iskoláink életéből.

Kossuth ünnepélyek. Kossuth Lajos születésének századik évfordulóját hazánk zsidó iskoláiban országszerte megünnepelték. Még a legkisebb falusi iskolában is lelkesedéssel és kegyeletes érzéssel emlékeztek meg, tanítók és tanulók egyaránt, a nagy hazafi elévülhetetlen érdemeiről és nemes élete folyásáról, a negyvennyolcas nagy időkről és a névtelen hősök csodás tetteiről. Szébbnél szébb ünnepségek hírét vettük az ország minden tájékáról, természetesen valamennyit közölni lehetetlen. Mutatóba csak egyet: A pesti izr. hitközség elemi és polgári leányiskolájában, valamint az elemi és polgári fiúiskolában is méltó iskolai ünnepség tette emlékezetessé a gyermeksereg előtt a nagy napot. Ott *Halász* Nátán igazgató, itt pedig dr. *Steinhercz* Adolf tanár kimerítő módon és a tanulók felfogásához mértén ismertették Kossuth Lajos életét és működését gyönyörű szép beszédben, melyből a gyermekek nemcsak okulást, de lelkesedést is meríthettek. Az ünnepség többi részét a tanulóknak az alkalomhoz illő szavalata és karéneke képezte.

Személyi hírek. *Ligeti* Jenő kartársunkat, az érsekújvári izr. elemi iskola volt tanítóját, kit ez iskolaév elején a szegzárdi hitközség választott meg a megüresedett tanítói állásra, most meg a szegedi hitközség hívta meg kántortanítónak a lemondott Roth Jenő helyébe. — A zombori hitközség *Dénes* J. László, volt békés-csabai kartársunkat választotta meg a nyugdíjba ment Brauner Adolf tagtársunk helyére.

Nyugdíjazások. *Ornstein* Salamon jászberényi tagtársunk, *Singer* Mór boldogasszonyi kartársunk és *Rosenberg* Lipót, az államosított szatmári zsidó iskola volt tanítója, az iskolaév elején nyugdíjba mentek. Jó egészséget kívánunk a pihenőknek, hogy nyugdíjukat még sokáig élvezhessék!

Pályázat. A jászberényi és boldogasszonyi hitközségek a nyugdíjaztatás folytán megüresedett tanítói állásokra pályázatot hirdettek.

VEGYESEK.

Üdvözet. Mire e sorok megjelennek, ünnepi hangulat vonul be Izrael házaiba. Az újév szent napjának áhitata szállja meg a lelkeket és megtelnek Isten házának csarnokai, hol bűnbánó lélekkel fohászkodunk az egek Úrához bűnbocsánatért, kegyelemért és irgalomért, úgy a magunk, mint szeretetteink részére. A szent nap egy új, hosszú évnek kezdete; vajjon ez mit rejt titokzatos méhében? A Gondviselés végzete mi sorsot szabott reánk ez új esztendőben?! Bár szószólónk volna az Úr zsámolya előtt a reánk bízott gyermeksereg imája, hogy a nehéz munkánkhoz oly annyira szükséges erő és kitartás, egészség és boldogság legyen osztályrészünk ez új esztendőben. לשנה טובה תכתבו ותחתמו!

Kertész Armin. Hosszabb kínos betegség után f. hó 9-én küzdelmes életének reá rótt gondjai közepette halt meg 60 éves korában *Kertész Armin* kartársunk, választmányunk egykori tagja, egy főv. elemi magániskola tulajdonosa. A boldogult hosszú tanítói pályáján mindig magán-nevelő-intézetet tartott fenn, többnyire itt a fővárosban, de időközben néhány évig Székesfehérvárott is. A 70-es években intézete virágzó és egyuttal igen jövedelmező volt; de a fővárosi közoktatásügy fejlődésével iskolája folyton-folyvást hanyatlott úgy, hogy az utolsó évtizedben még a legszűkebb megélhetést sem biztosította szorgalmas és élelmes tulajdonosának. De még a legnagyobb gondok sem ejtették kétségbe a megboldogultat; kedélyessége és kipusztíthatlan optimizmusa az egyre gyülő bajok között is fentartotta benne az életkedvet és életerőt, élelmessége pedig még a legnagyobb zavarból is kisegítette. Intézete érdekében fáradhatlanul járt-kelt, még a szünidőben sem pihenve, akkor is a reá bízott növendékek tanításával és ápolásával foglalkozva. Humorával és szivélyességével sok barátot szerzett magának kartársai és a szülők körében. Reménye egy jobb jövőben nem lankadt soha, míg csak a sorvasztó kór meg nem támadta és le nem terítette. Halálát a legjobb hitves gyászolja, ki igazi önfeláldozással évtizedeken át osztotta meg vele az élet bajait, kevés örömeit és nehéz terheit. Vigasztalja a gyászoló özvegyet a tudat, hogy mindannyian benső részvétellel viseltetünk iránta. Az elköltözött pedig, kinek a földi pálya örök törődés volt, nyugodjék békében!

Német nyelv- és olvasókönyv magyarajku iskolák számára. Mendl Lajos tanár úr e kitűnő háromkötetes könyvének két első része, mely egyesületünk legjobb kiadványai közé tartozik, most új, átdolgozott kiadásban jelent meg. Tagtársaink e könyvet még nem ismerik eléggé, pedig ez magyarajku izr. iskolákban, hol a tanító legnehezebb munkája a német, valóságos kincs. Ugy a felölelt anyag, mint a feldolgozás oly sikerült e könyvecskékben, hogy velük még a legmagyarabb vidéken is szép eredményt lehet elérni a népiskolában. A könyvecskék új átdolgozásánál szerző a használat alkalmával tapasztalt minden hiányon segített úgy, hogy könyve most mintaszerű. Oly iskolákban, hol a gyermekek semmi vagy igen kevés német nyelvi tudással lépnek az elemi iskolába, e könyv kitűnő szolgálatot teljesít, miért is ismételten tagtársaink figyelmébe ajánljuk. — Itt említjük fel, hogy Radó Vilmos magyar olvasókönyvének második osztályos kötete hirtelen kifogyván, ez is átdolgozott újabb kiadásban jelent meg; szerző ugyanis az előre elkészített javításokat már e kiadásban eszközölte, figyelembe vevén ennél a kötetnél is, úgy mint a IV. osztályos könyvnél, a tanítóságnak annak idején írásban beadott megjegyzéseit és kifogásait.

Pótlás. Lapunk múlt számában, az „Értesítők” című közleményben cikkiró a pápai izr. aut. orth. hitközség polgári és elemi iskolájáról szólván, felemlíti, hogy „a használt tankönyvekről nem számol be az értesítő.” *Nussbaum* József, pápai tagtársunk erre vonatkozólag azt írja nekünk, hogy iskolájuk értesítőjéből véletlenségből maradt ki a használt tankönyvek jegyzéke. Különben is a pápai orth. izr. iskola összes osztályaiban már két évtized óta csakis egyesületünk kiadványait használják. E pótló helyreigazításnak örömmel adtunk helyet.

Nyilatkozat. *Somlyay* József, a M. T. O. Bizottságának most választott elnöke nyilatkozatot küldött be hozzánk, melyben konstatálja, hogy a M. T. O. B. utolsó közgyűlésén semminemű felekezeti támadás nem fordult elő. A vita folyamán ugyan egyes kath. jellegű iskolák a jogos kritika tárgyává tettek, de e felszólalásoknak sértő szándékuk nem volt és így elnöki beavatkozásra nem forgott fenn ok. A közgyűlés különben sem azonosította magát a felszólalók nézeteivel. Nyilatkozatát így végzi: „A ki e haza tanítóit

Most
jelent
meg!

DALOSKÖNYV

izraelita
iskolák
számára.

Szerkesztették: *Szegfi A. és Erődi B.*

Ara 2 korona.

TARTALMA :

I. Magyar és héber egyházi énekek.

Má tovu.
Péntek esti dal.
Lechododi.
Vajchulu.
Enkomocho (Szombati is-
tentisztelethez.)
A Thora kivétele előtt.
Vájhi binszoá, a Thora
kivétele.
Egyházi beszéd előtt.
A Thora visszahelyezése.
Hasivénu.
Kedusáh.
Olénu.
Ádon olom.
Uj évkor (Roshásono.) Esti
ima előtt.
Ovinu málkénu.
Minden ünnepen a Thora
kivétele előtt.
A sofor harsona után.
Kol nidreh.
Veniszlach.
Jom-kipur. A Thora kivétele
előtt.
Megemlékezés a holtakról.
Szukosz, Peszach és Se-
vuoszkor.
118-ik Zsoltár.
Chanuka. A beszentelési
ünnepen.
A chanuka gyertyák meg-
gyujtása után.
Magyar király himnusz.
Himnusz.
Szózat.
Honfi-dal.
Nemzeti dal.
Győzelmi ének.
Jaj régi szép magyar nép.
Csinom Palkó.
Kurucz tanya.
Király-himnusz
Isten áldja meg a magyart.
Fóti dal.
Jó honfiak, honleányok
legyetek.
Rákóczy Ferencz imádsága.
Kinyilott az idő.
Nemzeti szin.
Gondolatok őseinkre.
Az én hazám Firtos alatt
Kulaka.
Most jöttem Erdélyből.
Talpra magyar.
Nemzeti dal.
A hazáról.
Kossuth Lajos, édes apám.
Kossuth Lajos sirja.
Gyász-ünnepen.
Erzsébet királyné halálára.

Bölcsődal.
Altató.
Alugyj baba, alugyjál.
Csitító.
Jó éjt.
Samu.
Májusi dal.
Májusi dal.
Erdő gyöngyvirága.
A puszták rózsája.
Vadász dal.
A rabmadár dala
Fut a csikó.
A szorgalmas leány
Bucsú.
Hej, szénája, szénája.
A kürt szava.
Hajós.
Halkan rezg át szivemen.
Szépendalola kis csalogány.
Bucsú az iskolától.
A kis méh.
Hajnalodik.
Fújjál, fújjál.
Tánc dal.
Tánc dal.
Tánc dal.
Reggel.
Este,
Zengjen a dal.
Erdélyi dal.
Madár dal.
A szabadban.
Hóvirág.
Itt van a szép kikelet.
Pitypalatty.
A tanév kezdetén.
A tanév végén.
Vakáció.

II. Kétszólamú kánonok :

Ebredj.
Eljött a tavasz.
Dallal van teli.
Rajta, dalolj.
Isten nevében.
Vidám légy.
Alleluja.
Hallod a cséplőket.
Szüleinkért.
A hazáért.
Köszöntő.
Köszöntő.
Köszöntő.

III. Gyászdalok :

Béke már véled.
Gyász-dal.
Ki ragyogni látod élted
csillagát.

IV. Katona dalok.

A kis honfi.
Trombita szól.
A trombitás.

Jelt ad a dob.
Trombita szól.
Sarkantyú peng.
Sorba legény.
Kapitány uram.
A bátor katona.
Sohasem vétettem.
A huszár.
Jönnek a huszárok.
Huszár dal.
Háboruba mennek a hu-
szárok.
Huszár élet.
Mikor masirozunk.
A székely katona.
Édes anyám, ha be jön.

V. Népdalok.

Kitették a holttestet.
Beszegődtem Tarnóczára.
Vándorol a daru madár.
A fumei magyar gyerek.
Mezőn.
Csendes már a falu.
A bundának nincs gallérja.
Írószobám.
Jó kis fecske.
Jaj be nagy hal.
Székely vagyok.
Mi füstölög ott a sikon.
Szárnya, szárnya.
Elindult egy kalmár.
Megizentem a kis lánynak.
Erdő, erdő, sűrű erdő.
Búza, búza, de szép tábla
búza.
Az arany hid.
A kis galamb halálára.
A kis tarka tyúk.
Irigylik a bajuszomat.
Ezt a kerek erdőt járom én.
Be szeretnék.
Fekete tyúk.
Zavaros a Tisza.
Mikor szombat.
Ez a legény gavallér.
Egyszer egy katonát.
Mivel semmim sincsen.
Jaj a hátam.
Kis madárka.
A hegytetőn.
A kis fonó lány.

VI. Tornadalok. Indulók.

Éljen a tornász.
Drum, drum, drum.
Föl deli ivadék.
A kis rekruta.
Tornász induló.
Talpra, sereg!
Harsog a trombita.
Járjatok be minden.
Francia nemzeti dal.
Rákóczy induló.

Megjelent és kapható **Lampel R. (Wodianer F. és fia)** cs. és kir. udv. könyvkereskedésé-
ben, Budapest, VI. Andrásy-út 21. sz. a.

SINGER és WOLFNER könyvkereskedésében

(Budapest, Andrássy-út)

kaphatók a következő új kiadású munkák.

Vallástani iskolakönyvek. Kiadja a pesti izr. hitközség.

1. szám. Szemelvények a Zsoltárok könyvéből. Bevezetéssel, tárgyi és nyelvi magyarázatokkal. A pesti izr. hitközség megbízásából szerkesztette: *dr. Frisch Armin*. Ára 2 korona.
 2. szám. Szemelvények prófétai könyvekből. Bevezetéssel, tárgyi és nyelvi magyarázatokkal. A pesti izr. hitközség tanterve nyomán szerkesztette: *dr. Frisch Armin*. Ára 2 korona 50 fillér.
 4. szám. Izráel története. I. kötet. Bibliai történet a honfoglalásig. Olvasmányokkal, héber szentirási szemelvényekkel és nyelvi magyarázatokkal. Irta: *Stern Ábrahám* tanár. Ára kötve 1 korona 80 fillér.
 5. szám. Izráel története. II. kötet. A honfoglalástól az első templom elpusztulásáig. Olvasmányokkal, héber szentirási szemelvényekkel és nyelvi magyarázatokkal. A pesti izr. hitközség megbízásából írta: *Stern Ábrahám* tanár. Ára 2 korona.
 6. szám. A zsidók története. I. kötet. A babiloni fogságtól a talmud befejezéseig. A pesti izr. hitközség megbízásából írta: *Schön Dávid*, középiskolai vallástanár. Ára 1 korona 40 fillér.
 7. szám. Zsidó vallástörténet. I. kötet. A pesti izr. hitközség megbízásából írta: *dr. Neumann Ede* nagy-kanizsai főrabbi. Ára 1 korona 60 fillér.
 8. szám. Zsidó vallástörténet. II. kötet. A pesti izr. hitközség megbízásából írta: *dr. Neumann Ede* nagy-kanizsai főrabbi. Ára 1 korona 60 fillér.
 10. szám. Az izraelita vallásoktatás elemi iskolai vezérfonala. I. rész. A községi népiskolák I. osztályú növendékei számára a pesti izr. hitközség megbízásából szerkesztette: *Kondor Ignác* vallástanító. Ára 50 fillér.
 11. szám. Az izr. vallásoktatás elemi iskolai vezérfonala. II. rész. A községi népiskola II. osztályú növendékei számára a pesti izr. hitközség megbízásából szerkesztette: *Révai Miksa* vallástanár. Ára 60 fillér.
 12. szám. Az izraelita vallásoktatás elemi iskolai vezérfonala. III. rész. A községi népiskolák III. osztályú növendékei számára, a pesti izr. hitközség megbízásából szerkesztette: *Győri Adolf* vallástanár. Ára 60 fillér.
 13. szám. Az izraelita vallásoktatás elemi iskolai vezérfonala. IV. rész. A községi népiskolák IV. osztályú növendékei számára a pesti izraelita hitközség megbízásából szerkesztette: *Weber Soma* vallástanár. Ára 70 fillér.
 14. szám. Vallástan. Az elemi népiskola VI. osztálya, valamint az alsófoku ipar- és kereskedelmi iskolák számára, a pesti izr. hitközség megbízásából írta: *Lévai Izor* vallástanító. Ára 1 korona 40 fillér.
 18. szám. Az izr. vallásoktatás polgári iskolai vezérfonala. A községi polgári iskolák III. osztályú növendékei számára. A pesti izr. hitközség megbízásából szerkesztette *Schön Dávid* középiskolai vallástanár. Ára 1 korona 60 fillér.
- Rendszeres zsidó vallás-erkölcsstan. A pesti izr. hitközség tanterve nyomán az érett tanuló ifjuság számára. Irta: *dr. Krausz Sámuel*, az országos izr. tanítóképző-intézet anára. Ára 2 korona.
- Imádságkönyv a pesti izr. hitközség polgári leányiskolai ifjuságának szombati és ünnepnapi istentisztelete számára szerkesztette: *Weber Soma* polg. isk. vallástanár. Második javított kiadás. Ára 90 fillér.
- Imakönyv a pesti izr. hitközség középiskolai ifjuság számára. Szerkesztette: *Schön Dávid* középiskolai vallástanár. Ára 1 kor.

SINGER és WOLFNER kiadásai.

Budapest, Andrásy-út 10.

Elemi iskolai könyvek jegyzéke osztályok szerint csoportosítva.

	kor. fill.
I. osztály.	
Müller Adolf, Magyar ABC és olvasókönyv (az izr. tanító-egyl. kiadv.)	—40
Müller Adolf, Héber ABC és olvasókönyv bekötve	—40
Schütz Manó, Első héber hangoztató és olvasókönyv	—40
Herzog Emil, Német ABC és olvasókönyv	—40
II. osztály.	
Barna, Magyar olvasókönyv bekötve (az izr. tanító-egyl. kiadv.)	—64
Radó, Magyar olvasókönyv	—64
Hoffmann, Magyar nyelvtan	—30
Mendl, Német olvasókönyv	—64
„ Deutsches Sprachbuch I. rész	—40
„ Német nyelv- és olvasókönyv a magyar ajku népiskolák számára I. rész kötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa) bekötve	—60
Mózes I. könyve, magyar fordítással, bekötve (az izr. tanító-egyl. kiadv.)	—80
Imakönyv, (az izr. tanító-egyl. kiadványa) 21. tetemesen jav. és imarendi utmutatóval bővített kiadás, bekötve	—80
„ Deutsch Henrik fordításával bekötve (az O. i. t. e. által eng. kiadv.)	—80 és 1—
Székely, számtani gyakorlókönyv II. oszt. számára bekötve	—40
Hoós, Dalkönyvecske 1 füzet	—30
Major Gy., Módszeres énekkönyv zsidó népiskolák számára I. füzet	—50
III. osztály.	
Barna, Magyar olvasókönyv, bekötve (az izr. tanító-egyl. kiadványa)	—72
Radó, Magyar olvasókönyv	—7
Hoffmann, Magyar nyelvtan	—40
Mendl, Német olvasókönyv bekötve	—72
„ Deutsches Sprachbuch II. rész	—50
„ Német nyelv- és olvasókönyv a magyarajku népiskolák számára, II. rész kötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	—72
Mózes II. könyve, magyar fordítással bekötve (az izr. tanító-egyesület kiadv.)	—80
Imakönyv, (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	—80
„ Deutsch Henrik fordításával bekötve	—80
„ „ „ diszesebben bekötve (az O. i. t. e. kiadványa)	1—
Lakits—Neiger—Kiss Áron, Földrajz bekötve	—24
Tergina, Földrajz osztatlan iskolák számára	—72
Bárdos, A magyar nemzet története, bekötve	—56
Székely, Számtani gyakorlókönyv bekötve	—48
Gönczi, Kogutovicz, (az illető) megye térképe	—60
Hoós, Dalkönyvecske I. füzet	—30
Major Gy., Módszeres énekkönyv zsidó népiskolák számára I. füzet	—50
IV. osztály.	
Barna, Magyar olvasókönyv bekötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	—90
Radó, Magyar olvasókönyv	—90
Hoffmann M., Magyar nyelvtan (az izr. tanító-egyesület kiadványa)	—40
Mendl, Német olvasókönyv bekötve	—90
„ Deutsches Sprachbuch bekötve	—72
„ Német nyelv- és olvasókönyv a magyarajku népiskolák számára II. rész bekötve (az izr. tanító-egyesület kiadványa) bekötve	—72
Mózes III. és IV. könyve, (az izr. tanító-egyesület kiadványa) (kötetje 0.80 fill. összesen)	1 60
Imakönyv, (az izr. tanító-egyesület kiadványa) bekötve	—80
„ Deutsch Henrik fordításával bekötve	—80
„ „ „ diszesebben bekötve (az O. i. t. e. kiadványa)	1—
Lakits—Neiger—Kiss Áron, Földrajz bekötve	—56
Tergina, Földrajz	—48
Bárdos F., Magyar nemzet története bekötve	—56
Székely, Számtani gyakorlókönyv bekötve	—48
Orbók, Egészségtan bekötve	—40
Kogutovicz, Magyarország isk. kézitérképe (Singer és Wolfner kiadása)	—40
Hoós, Dalkönyvecske 2. füzet	—30
Major Gy., Módszeres énekkönyv zsidó népiskolák számára. 2. füzet	—60
V. és VI. osztály a következő lapon.	

SINGER és WOLFNER kiadásai

Budapest, Andrásy-ut 10.

Folytatás az előbbi lapról:

V. és VI. osztály.

	kor.	fill.
Radó, Magy. olvasókönyv (az izr. tanítóegyesület kiadványa)...	1	30
Mendl, Deutsches Lesebuch bekötve „	1	32
Mózes öt könyve, bekötve, kötetenkint 80 fillér, mind az öt rész egy kötetben	4	—
Imakönyv, (az izr. tanító-egyesület kiadványa) bekötve	—	80
Imakönyv, Deutsch Henrik fordításával, szótárral, vászonba kötve (az O. i. t. e. kiadv.)	1	20
Lakits Neiger-Kiss Áron, Földrajz bekötve	—	76
Tergina, Földrajz V. és VI. oszt. számára	—	50
Bárdos, Magyar nemzet története bekötve	—	52
Tergina, Magyar nemzet története	—	62
Füredi, Világtörténet	—	86
Székely, Számt. gyakorlókönyv bekötve	—	72
Ertl H., Természetrájz, kötve	—	68
Balázs J., Természettan, kötve	—	70
Irmeý-Baló, Alkotmánytan, kötve	—	40
Pollák K., Elemi mértan	—	40
Mocnik—Orbók, Mértan kötve	—	48
Hóos, Dalkönyvecske. 2 füzet	—	34
Major Gy., Módszeres énekkönyv zsidó népiskolák számára. 2 füzet	—	60
Orbók, Egészségtan bekötve	—	40
Kogutovicz, Magyarország térképe	—	40

Könyvkereskedésünkben kapható minden bárhol és bárki által hirdett iskolai tankönyv.

Hittani kézi és tankönyvek.

Elemi, polgári és középiskolák számára.

Izrael könyörgései. Magyarra fordította Deutsch Henrik. 17-ik bőv. kiad. Iskolai kötés	—	80
az Orsz. izr. tanító-egyesület kiadványa	{	Csinos vászonsarkú kötésben Vászonkötésben szótárral
	1	—
	1	20
Imakönyv. Hazai, templomi és iskolai használatra. Rendezte és kiadta az orsz. izr. tanító-egyesület, 21-ik kiadás, imarendi utmutatóval bővitve	—	80
Imakönyv, Szombati és ünnepnapi istentiszteletre a pesti izr. hitközség ifjusági templomában, összeállították a hitközség hittantanárai, bekötve	1	—
Az izr. hitoktatás vezérfonala, közös népiskolák növendékeinek használatára szerkesztette: Halász Nátán I. füzet I II. oszt. számára 8-ik kiadás kötve	—	50
II. füzet III IV. oszt. számára 8-ik kiadás kötve	—	72
Bibliai történet, függetlenül az izr. ünnepek és szertartások magyarázata izr. iskolák alsó és felső osztályai részére. Irta: Lerner Vilmos, I. rész kötve	—	60
II. rész. kötve	—	60
Zsidó vallástani vezérfonal, a közép és polgári iskolák I—II. osztálya számára. Szerkesztették: Halász Nátán és Schlesinger Sámuel, az I. oszt. számára, 3 kiad.	1	30
a II. oszt. számára I. kiad. kötve	1	20
Életforrás, vagyis Mózesi vallást. Tanítóképezdek és középtanodák felsőbb oszt. számára. Irta: Deutsch Henrik. Négy füzet. Egy-egy füzet ára	—	80
Olvasmányok a bibliából, iskolai használatra. Fordították és jegyzetekkel ellátták: Schön D. és Stern A. I. rész. Zsoltárok 2-ik jav. kiad. ára	—	60
II. rész. Próféták, ára	1	20
A zsidó nép és irodalom története. Iskolai használatra írta dr. Goldberger Rafael, Negyedik kiadás.	1	40
Rendszeres zsidó vallás- és erkölcsstan. A pesti izr. hitközség tanterve nyomán az érett tanuló ifjuság számára írta: dr. Krausz Sámuel	2	—
Izrael énekei vagyis Zsoltárok. A klasszikai héber költészet aesztetikai méltatásával tanodai és magánhasználatra magyarra fordította Stern Mór, kötve	1	20
Josua és a bírák, iskolai használatra magyarra fordította Füredi Ignác, kötve	1	—
Salamon példabeszédei, iskolai használatra. Magyarra fordította Stern Mór, kötve	—	80
Mózes öt könyve, izrael. iskolák használatára. Magyarra fordította Deutsch Henrik. 5 rész, mindegyik külön-külön bekötve. Egy-egy rész ára	—	80